

25

SOVETSKÝ LEDEN III
● SVITAK - ZAKAZANÉ HORIZONTY ●
DEUTSCHER - STALIN IV ● STANOVY SVS ● J. B. ČAPEK O ALBERTU PRAŽÁKOVÍ

student

TÝDENÍK MLADÉ INTELIGENCE

Ročník IV. 19. června 1968 Cena 1 Kčs

JSEM PROTI METALU

Přečtěme si zprávu o posledních (toho času) našich vyznamenáních a řádech z 1. 5. 1968:

„Ve Španělském sále Pražského hradu, vyzdobeném československými a rudými vládkami a heslem „Čest a sláva nejlepším pracovníkům“, byly v úterý dopoledne na tradičním ceremoniálu odezdány čestné tituly, řády a státní ceny Klementa Gottwolda, které k 1. květnu propůjčil či udělil prezident republiky.“

Nevím jak vám, ale mně se tu něco nelíbí. Jakási zavilá nechuť k pompě a k oficiálnímu troubení kolem kultury mi brání, abych se odevzdal slavnostním pocitům, ačkoli bych se jim jako řádný občan socialistické republiky měl odevzdat s nadšením. Je v tom i podezření, že za tou slávou kolem kultury a humanity je něco nekalého. To je celkem pochopitelné, protože toho nekalého, jak se dnes ukazuje, tam bylo nedávno tím víc, čím břešněji zněly oficiální fanfáry. Skoro bych řekl, že by bylo na místě v tom ohledu trochu polevit, aspoň na čas, nebo aspoň v tom osobně neangažovat naši nově zvolenou hlavu státu.

Nemohu se zbavit dojmu, že se tu mezi národ (lid, masy) a kulturní tvůrce vkládá inštituce, současná kulturně politická moc, která mezi nimi vlastně nemá co dělat. A nejen že se mezi ně vkládá, ale dělá to zároveň po starém obyčejí dost nepomělně, například kádrováním umělců na národní, zasloužilé a pouze obyčejné, tj. nevyznamenané. Systém je arci pružný a možno si známku i opravit z dvojky na jedničku postupem z pouhého uměleckého zasloužilce na umělce národního. Škoda, že se tohle kádrování nepromítá také do minulosti. Ústav pro teorii a dějiny umění ČSAV by mohl být například pověřen bedlivým průzkumem a) umění českého, b) světového, s vědeckým cílem stanovit, které z umělců minulosti jest považovat za zasloužilé, které za národní a které za umělce jen tak, bez metalu. Výsledky by mohly být předloženy příštímu mezinárodnímu kongresu historiků a příslušné sekci UNESCO. Úspěch by byl zaručen.

Má tím být řečeno, aby společnost raději nechala úředního vyznamenávání kulturních tvůrců, zvláště umělců, nechce-li se zesměšnit? Ne zcela. Je vříté od staletí, ba tisíciletí (poeta laureatus) i se svými nedostatky. Jde o jinou věc. O to, aby ve společnosti, která chce být svobodná a ze všeho nejméně reglementovaná v oblasti ducha, si oficiální vyznamenávání uvědomili, že před tímto byrokraticky strnulým a školácky klasifikujícím kádrováním, vedle něho a často i proti němu je tu ještě uznání jiné, totiž bezprostřední, nikým neoceňované ocenění kulturních hodnot těmi, jimž jsou určeny. Klasický a národní příklad: hluchý Smetana na scéně Národního divadla po premiéře Libuše a v hledišti jásající

davy [vyznamenání neúřední], 12 zlatých za partituru Libuše bez metalu [uznání a zhodnocení úřední]. Navíc je dnes jedno i druhé do značné míry manipulováno masovými telekomunikačními prostředky, na něž obojí má sice svůj vliv, jemuž však ve znárodněné míře i zpětně podléhá. Je to situace v historii nebývalá a není myslím bez důvodu se domnívat, že deformuje bezprostřední spotřebu kulturních statků, samu podmínku kultury vskutku autentické. Jde tedy víc než kdy jindy o míru, takt a osvícenost, jichž je nezbytně zapotřebí na straně vyznamenávající instituce, má-li vyznamenání, zvláště okázalé, být k morálnímu a vůbec kulturnímu prospěchu společnosti a jejich kulturních tvůrců a ne naopak. Obávám se, že těchto vlastností naše kulturně politické instituce dosud postrádaly a že neucínily zřehla nic, aby jich nabýly. Není dobré přejímat postupy a formy veřejných poctívání z doby inhumanismu, antikultury a justičních vražd, dokonce s pompou, která předstíráním kulturnosti do značné míry sloužila k zastírání té skutečnosti, o níž se dnes dovídáme s hrůzou i odporem.

Ale emoce tady mnoho nezmohou. Jde o to, kriticky myslet, o to především, a nazývat věci jejich jmény. Mezi kulturní tvůrce a obecnost se tedy vkládá vyznamenávající kulturně politická moc. Co tam má, k čemu, co dělá? Říká o sobě, že vyslovuje za společného uznání nejlepší pracovníkům, jimž budiž čest a sláva. To zní pěkně, škoda jen, že se to u nás dělo a děje dále způsobem té společnosti pramálo zjevným a její kritice dostupným. K tomu třeba ještě dodat, že ona vyznamenávající instituce, kromě té cti a slávy, kterou svým zákazníkům tak pěkně odměňuje na národní a zasloužilou, také brzdí vývoj a korumpuje, což o sobě už neřeká. Dělá to ostatně často bezděčně, neuvědomujíc si sama svou funkci.

Vědy, hlavně společenské, a umění jsou permanentní vývařisko společenského neklidu, kritiky, opozice, nového životního pocitu a někdy přímo revoluce. Žádná politická svrchovanost, jejímž jménem se realizuje oficiální vyznamenání, nemá zájem na tom, aby do ní někdo ryl nebo ji vyhazoval ze sedla. Proto společenské vědy a umění pacifikuje. Zavazuje je vyznamenáními a klade nad ty a proti těm, které pacifikovat nelze. A pokud jde o jejich tvůrce, ty morálně oslabuje tím, že lahodí jejich ješitosti a jejich komplexu představitelství [zbytnělému zvláště u českého intelektuála] nebo docela neomaleně materiálními výhodami v pořádných, léčebných, při rekreacích nebo i přímo peněžně.

Tohle všechno patří víceméně k podstatě onoho úředního vyznamenávání: více v monarchiích, oligarchiích a diktaturách (i proletariátu), méně v demokraciích. Co nejméně by toho mělo být v demokracii socialistické. Je tedy na nás, abychom nepřebírali, dokonce s pompou, to, co je symptomem strnulosti, co je nedostupné kritice ve svém tajemném vznikání (kdo navrhuje, co navrhuje, kdo odpovídá za návrh) a ve svých problematických morálních účincích. Pramálo tu pomůže oficiální odpověď, že na zrušení řádů a vyznamenání mají zájem ti, kdo je nemají. Možná, jenže k tomu je třeba zároveň zodpovědět otázku, jaký zájem na jejich nezrušení má oficiální moc, která je uděluje. Dokud se to nevyjasní, jsem a budu proti metalům.

Mirko Novák

STÁLE ČIEM KE ZDI ?

Nezačalo to všechno, jak jsme se zpočátku mylně domnívali. „Otevřeným dopisem“ našim představitelům a rozhovorem s bývalými socialistickými demokraty, které otiskl v č. 21 Student. Jak jsme zjistili později, socialistické se k obnově své činnosti připravují už několik měsíců. Ať je však situace jakákoliv, domníváme se, že mnoha vašim dopisům, které denně do redakce přicházejí, musíme věnovat pozornost. Většinu čtenářů velmi rozhořilo prohlášení poslance Fierlingra a dalších šestnácti, kteří se postavili proti obnově činnosti strany. V dopisech se objevuje stejný názor: jde o prohlášení lidí, kteří nikoho nezastupují, o prohlášení, které je založené na historických nepravdách. O těchto svých názorech jste již psali redakcím denního tisku, rozhlasu a televize. Jistě jste pochopili, že je to naprosto marné. Svoboda tisku, která se v současné době proklamuje, je velmi pochybná: poslanec Fierlinger na své prohlášení místo má. Desetitisíce socialistických demokratů své názory prostřednictvím tisku tlumočit nesmějí.

„Chci říci,“ píše J. L. z Prahy 3, „že již ve svém dopise z 23. března t. r. jsem psal svůj osobní návrh na znovuzřízení socialistické demokratické strany do Čs. televize, redakce požádá Věc veřejnou. Bohužel, nejen že můj návrh nebyl přečten, ale do dnešního dne jsem nedostal ani odpověď. Kopii dopisu jsem zaslal redakci Večerní Prahy, odkud mi odpověděli, že litují, ale že můj dopis uveřejnit nemohou, protože je adresován původně Čs. televizi. Nemohu souhlasit s prohlášením Fierlingra a několika dalších... jsem přesvědčen, že kdyby od roku 1948 dále socialistické demokratické strana existovala, že by poměry nedošly vlivem mocenského postavení jedné strany tam, kam došli dnes.“

V roce 1948 jsem jako bývalý socialistický demokrat vstoupil sloučením do KSČ s určitými ideály, že vstoupím do dělnické strany, i když jsem se ve svém nitru nikdy nemohl smířit s likvidací socialistické demokracie. V letošním roce vyšlo najevo, že vedení KSČ do ledna t. r. připustilo, aby se v našem státě děly věci, které všichni dostatečně známe a o kterých nechci hovořit. I když obrodný proces sto procentně uznávám, jsem přesvědčen, že by znovuzřízení socialistické demokracie nemělo být zabraňováno z těch důvodů, že dvě ryze dělnické strany, které bychom v našem státě měli, by se jako rovnocenní partneři snažily svými poctivými programy, koordinovanými a kontrolovány o to, co udělat pro stát a lid nejlépe.“

Do redakce jsme dostali i ostrý protest proti rozhovoru s Evženem Erbanem, který otiskla Večerní Praha 17. 5. Jde pouze o kopii, kterou dostala rovněž redakce Prá-

ce, Literárních listů a Čs. televize. Večerní Praha se asi s originálem nepochlubí:

„Nevím, kde berete tolik drзости, přes ujišťování a demokratickí život v naší republice, k falešným zprávám a zastrasování lidí. Evžen Erban je ten poslední, který je oprávněn hovořit za členy Čs. socialistické demokracie. Ta nebyla sloučena, ale násilně zrušena. Pokud chcete znát názory skutečných socialistických demokratů, přečtěte se těch, kteří byli za své přesvědčení žalováni po osmačtyřicátém roce... Vrcholem je objev, jak to ve skutečnosti bylo s našim posledním předsedou, soudruhem Laušmanem...“

O tom, kdo má nebo nemá zastupovat ve veřejných prohlášeních socialistické demokracie, nám napsal také čtenář I. V. z Prahy 3. Považujeme jeho vyjádření za velmi seriózní, a proto dopis otiskujeme skoro celý:

„Otevřený list Zdeňka Karla (Student 21) prošel jakoby nedopatřením plyšovými závěsy ticha, které obklopirovali skupiny bývalých socialistických demokratů kolem Zdeňka Fierlingra, L. Jankovcové a Evžena Erbana. Tak se Čs. socialistické demokraté dovedli pod rozkvetlými bezy, že je vlastně dávno všechno v pořádku a jejich tužbám bylo učiněno zadost; Čs. socialistické demokracie po nesnesitelných letech tíživé samostatnosti spontánně splynula s KSČ - což přineslo zřejmé výhody oběma stranám, zemi i lidu - a tak byla poslána demokracie na naši cestě k socialismu. Nebýt Zdeňka Fierlingra, kdo ví, kdo by se té delikátní úlohy ujal: má Fierlinger hojně dobrých zkušeností v pokojném předvádění a dobrovolném likvidování věci, sušfených mu k věrné ruce.“

Prohlášení spadalo v pozoruhodné synchronizaci do stejné doby jako projev Čestmíra Čiše o retrogradnosti pomýšlení na samostatnou činnost socialistické demokracie; ani na jeho projev neozvala se slova souhlasu nebo nesouhlasu. Jako by pozdrní sněh napadl na slova, která snad raději měla zůstat nevyřčena, aby snad, nedejž bože, nevyvolala polemiky víc než nepřijemné, reminiscence jdoucí takřka jako na tělo, ba myšlenky o užitečnosti, prospěčnosti, ba nutnosti socialistické demokracie jako stabilizačního prvku v současném vývoji, jako síly, která by mohla proniknout tam, kam jiný už dost dobře nemůže...“

Zatím se tedy na stránkách našich deníků, jinak tak usouzených nedostatkem tiskové plochy, objevilo toliko náhrobní epitař Fierlingra a jeho družů. A je to věru zvláštní pocit být svědkem toho, s jakým klidem tyto mužové a ženy hledí na stav, v němž občané, kteří jim kdysi věnovali plnou důvěru, nemají ani tolik práv k politickému zastoupení, jako například členové Čs. strany lidové (Pokračování na str. 6 a 7)

DĚLNICKÁ TŘÍDA A SOCIALISMUS

Jiří Houška

Souvztažnost dělnické třídy a socialismu už dávno přestala být jen tezií, přešla do reality moderního světa jako praktický problém prvořadé důležitosti. Soudobý, historicky se vyvíjející socialismus je všude založen na moci, která sama sebe interpretuje jako moc dělnické třídy. Naskytá se otázka: stává se každá moc dělnické třídy e. i. socialistickou? Moc, složená třeba i kompletně z představitelů dělnické třídy, bude patrně vždycky prospěna v té či oné míře elementy socialistickými. Socialistickou ve vlastním slova smyslu, tj. schopnou zajistit úspěšnou výstavbu socialismu, se nemůže stát automaticky, ale jenom za jistých podmínek.

Dělnická třída zajisté je svým sociálně ekonomickým postavením objektivně v rozporu s buržoazií a tím objektivně disponována k boji proti ní. Její vědomí, jež z tohoto jejího objektivního postavení bezprostředně vyrůstá, ještě není vědomím socialistickým. Jako takové je schopno vyjadřovat jen nejnáléhavější potřeby vlastní reprodukce dělnické třídy a tedy v podstatě jen její zájmy bezprostřední. Socialistický charakter může třídní vědomí dělnické třídy nabýt jedině tenkrát, vstřebá-li vědecké poznání, zdůvodňující také potřebu přechodu od kapitalismu k socialismu. Dělnická moc získává tudíž atributy moci socialistické jedině prostřednictvím vědy.

Vědecké, tj. pravdivé poznání nachází v dějinném vývoji svůj rozhodující sociální substrát, svého nositele a uskutečňovatele v dělnické třídě právě tak, jako dělnická třída v pravdivém poznání nástroj své vlastní sociální a lidské emancipace. Takový je hlavní, sumarizující poznatek učení Karla Marxe o podmínkách realizace ideálů socialistického humanismu.

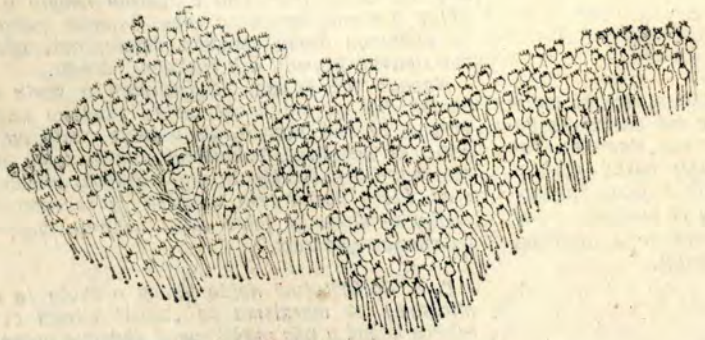
Dějinný vývoj potvrdil jedinečnou možnost této aliance duchovní a sociální síly, ale dal též nejzáznornějším způsobem na vědomí, jak velká daň se platí za její narušení. Symbióza pravdivého poznání a dělnické třídy neutváří se automaticky, i když právě dělnická třída je k recepci pravdy objektivně disponována. To neomylnně dosvědčují dosavadní dějiny socialismu. Dokazují, že vědecká politika, skutečně hodná toho jména, nemusí mít dokonce demovské právo ani tam, kde už jsou odstraněny třídy v původním slova smyslu, kde zmizel dřívější třídní boj, a kde tedy zdánlivě už nic nemůže stát vědecké pravdě a realizování jejích důsledků v cestě. A to dokonce někdy i nezávisle na tom, jaké je skutečné vědomí a smýšlení samotné dělnické třídy.

V dané věci bezprostředně nejvíc záleží na tom, jak si panující dělnická třída dokáže vybrat elitu tlumočící její zájmy a jak se utvářejí vzájemné vztahy mezi ní a touto elitou. Pokud jde o nás, zdá se, že krize, v níž se ocitl náš sociální organizmus, je v nejužší souvislosti s velice vážným nedostatkem právě na tomto tak citlivém a klíčově důležitém místě. Uvažme jen: Co jiného může znamenat, jestliže ve vysocí ekonomicky vyspělé zemi, jakou bylo Československo už dříve, v zemi s tradicí demokratického politického režimu, se po více než dvaceti letech socialistického budování z úst seriózních odborníků i politiků dovídáme, že naše země spěla k ekonomické, politické i morální katastrofě, co jiného to může znamenat, nežli že vedení a řízení naší země se octlo v rukou málo povolaných.

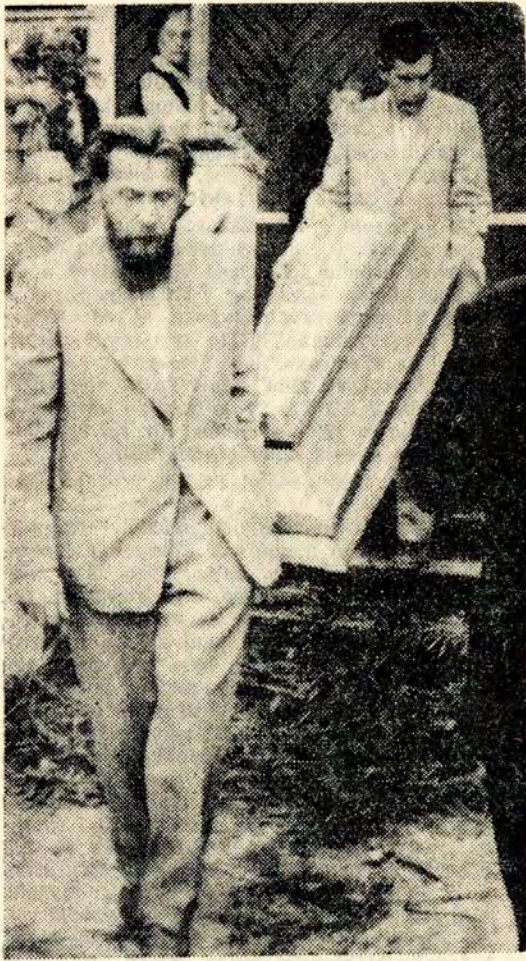
Čelní představitelé dřívější mocenské elity se na každém kroku dovolávali zájmů dělnické třídy. A mnozí z nich se snad i upřímně domnívali, že je skutečně hájí. Dokonalá paradoxie je v tom, že v jistém ohledu tomu tak i reálně bylo. Mocenská elita, zbraňová jakékoli účinné kontroly, sledovala ovšem především svůj úzký skupinový zájem. Avšak - nehledě na subjektivní motivace postojů jednotlivých jejích příslušníků - její politika byla nejen nominálně, ale i fakticky založena na mnohostranné preferenci dělnické třídy.

Je nespornou skutečností, že se kvalitativně změnil nejen globální společenský statut dělnické třídy v důsledku re-

(Pokračování na str. 3)

KRESBY JIRIHO JIRÁSKA

DANIEL SE SINAŠKÝM ODNÁSEJÍ (PODLE STERNŮ) RAKEV S POZŮSTATKY BORISE PASTERNAKA.

dvěma spisovateli, kteří se nevyznačili pevným zdravím, rozsudek na pět a sedm let vězení v táboře s přísným režimem, na nucené, vyčerpávací fyzické práce — to je vlastně rozsudek k nemoci a snad i k smrti; Vám se však nezdá být dostatečně krutý. Soud, který by nesoudil podle článků Trestního zákoníku, bez těchto článků, ale rychleji, jednodušeji — takový soud by vymyslel, jak předpokládáte, těžší trest, a to by Vás těšilo.

Toto jsou Vaše vlastní slova:
„Dostat tak ty frajírky s černým svědomím do rukou v pamětných dvacátých letech, kdy se nesoudilo podle omezených článků Trestního zákoníku, nýbrž pod vlivem revolučního pravého svědomí, vyjasovali by ti zvrhlíci jinou míru! A tady se ještě, představte si, diskutuje o přislosti rozsudku.“

Ano, Michalle Alexandroviči, spolu s mnoha komunisty Itálie, Francie, Anglie, Norska, Švédska, Dánska (které ve svém projevu z neznámých důvodů nazýváte „buržoázními obhájci odsouzených“), spolu s levými společenskými organizacemi Západo, já, sovětská spisovatelka, uvažuji, opovažuji se uvažovat, o nemístné a zcela nezdůvodněné přislosti rozsudku. Ve svém projevu jste řekl, že se stydíte za ty, kteří žádali o milost, snažíce se o propuštění odsouzených na revers. Chtěla bych říci, že se nestydím ani za ně, ani za sebe, ale za Vás. Připojili se svou žádostí k slavné tradici sovětské a ruské literatury, kdežto Vy jste se svým projevem této tradice zřekli.

Právě v těch „pamětných dvacátých letech“, to znamená od roku 1917 do roku 1922, kdy bouřila občanská válka a soudilo se podle „pravého svědomí“, uplatňoval A. M. Gorkij celou sílu své autority nejen proto, aby zachraňoval spisovatele před hladem a zimou, ale i proto, aby jim pomohl z vězení a vyhnanství. Napsal desítky dopisů se žádostmi, a mnozí spisovatelé se jen díky němu vrátili ke svým pracovním stolům.

Tato tradice, tradice přimluvy, neexistuje v Rusku od včerejška, a naše inteligence je na ni prádem hrdá. Spisovatelé by neměli pronásledovat, ale zastávat se...

Tomu nás tedy učí ruská literatura a její nejlepší představitelé. A tuto tradici jste porušil „svým hlasitým litváním nedostatečné přislosti soudního rozsudku.“

Zamyslete se nad významem ruské literatury.

Knihy vytvořené velkými ruskými spisovateli učili a učí čtenáře nikoliv zjednodušeně, nýbrž hluboce a přesně, s pomocí sociální a psychologické analýzy, vnikat do složitých příčin lidských omylů, přestupků, zločinů a vin. V této bystrozrakosti se skrývá především zvláštní smysl ruské literatury. Vzpomeňme na knihu Fjodora Dostojevského „Zápisky z mrtvého domu“, na knihu Lva Tolstého o věznicích „Vzkříšení“. Čechoi neuskutečnili cestu na Sachalin proto, aby žádal o zprávně přislosti soudního rozsudku — a nakolik oprávněná je jeho kniha.

Vzpomeňte si konečně i na „Tichý Don“, s jakou opatrností, s jakým pochopením velikých sociálních změn, k nimž tehdy v zemi docházelo, se autor chová k omylům, přestupkům a dokonce i zločinům proti revoluci, když se jich dopouštěli jeho hrdinové!

Bylo to podivné, slyšet od autora „Tichého Donu“ hrubě přímocnou otázku, zjednodušeněji komplikovanou životní situaci, otázku, s níž jste se obrátil na delegáty Sovětské armády: „Jak byste se zachovali, kdyby se v některé z jednotek objevili zrádci?“ To je už přímá výzva k válečnému politnímu soudu v době míru. Jak jinak mohli vojáci odpovědět než: „Střelili bychom!“

A skutečně, pročpak přemýšlet o tom, jaký článek Trestního zákoníku porušil Daniel a Siňavskij, proč se snažít o představu jaké stránky naší nedávné skutečnosti byly satiricky zobrazeny v jejich knihách, jaké události je donutily vzít pero do ruky a jaké vlastnosti naší dnešní skutečnosti jim nedovolily otisknout své knihy doma? Jakápak psychologická a sociální analýza? Ke zdi s nimi! Zastřelit do čtyřadvaceti hodin!

Když Vás člověk poslouchá, řekl by, že odsouzení rozšiřovali protisovětské letáky nebo prohlášení, že neposlali za hranice beletrii, nýbrž minimálně plán pevnosti či továrny...

Touto záměnou složitých jevů za jednoduché, touto hanebnou hrou se slovem „zrada“ jste, Michalle Alexandroviči, dal další ránu spisovatelově cti, neboť povinnosti spisovatele je vždy a všude vysvětlovat celou složitost a protikladnost procesů, k nimž dochází v literatuře i v dějinách.

Soud se Siňavským a Danielem se navenek odehrával při naprostém zachování všech formalit vyžadovaných zákonem. Z vašeho hlediska je to jeho nedostatek, z mého hlediska — klad. Anžak i já protestuji proti vynesení rozsudku. Proč?

Protože samotné odevzdání Siňavského a Daniela Trestnímu soudu bylo nezákonné.

Protože kniha, ať beletrie, novela, román, povídka, prostě literární dílo, ať dobré či špatné, talentované či ničerné, živé či pravičové, nepodléhá žádnému soudu, ani Trestnímu, ani válečnému, pouze veřejnému, literárnímu.

Spisovatel, stejně jako každý jiný sovětský občan, má a musí být souzen Trestním soudem za jakýkoliv přestupek — pouze ne za své knihy.

Literatura Trestnímu soudu nepodléhá. Proti myšlenkám se mají stavět myšlenky, nikoliv lágry a věznice.

A právě to jste měl říci svým posluchačům, kdybyste byl skutečně vyšel na tribunou jako představitel sovětské literatury. Ale Vy jste mluvil jako její odpadlík. Dějiny na Vás hanebný projev nezapomenou.

A sama literatura se Vám pomstí tak, jako se mstí všem, když zradí obětí svou povinnost, kterou literatura přináší. Odsoudí Vás k nejtěžšímu trestu, jímž může být umělec stižen: k tvůrčí neplodnosti.

A žádné poety, peníze, sovětské a mezinárodní ceny, neodvrátí tento trest od Vaší hlavy. Duben 1966. Půště: Dokumenty IV.

Připravila LIDA ADALSKA

TIZIAN UŽ ZASE V KUŽI

TIZIAN STAŽENÝ Z KUZE (STUDENT 22/68).

Jsem povinen uklidnit naši i světovou kulturní veřejnost sdělením, že v případě restaurace Tizianova obrazu — Apollo a Marsyas — nedošlo k zločinu, jak by se mohli domnívat nezavěnění čtenáři po přečtení článku.

Stadicův článek je nejhrubší a těžko pochopitelnou urážkou předních československých historiků umění i řady zahraničních badatelů a restaurátorů, kteří se jakýmkoliv způsobem angažovali při restauraci Tizianova díla. Lze akceptovat právo jiného názoru na restaurátorský postup, je ovšem třeba trvat na tom, aby se tak dělo z pozice znalce, který má nejméně takovou odbornou úroveň jako pověřený restaurátor nebo další odborníci na restauraci zúčastnění. Svěrázné vysvětlení malířských postupů, „objevná“ terminologie a řada nepřesností Stadicova článku předem jakoukoliv diskusi vylučují. O „dokonalé znalosti“ Tizianova díla svědčí již vysvětlení historie obrazu. Stadicovi se patrně dostaly do rukou zcela nové a dosud neznámé „prameny“, které nejen osvětlují „poslední dny Tizianovy, ale upřesňují i cestu obrazu z Itálie do Kroměříže. Ačkoliv se dení setkávat s Tizianovým obrazem, dosud jsem si nevšiml sehnuté ženské postavy vlevo. Nejspíš proto, že tato postava zcela postrádá typické znaky, které dělají ženu ženou. Sehnutá postava vlevo je totiž muž. Ostatně i ikonografický výklad scény jakoukoliv ženskou postavou vylučuje. Nemí též nic známé o dile zkázky, které před časem v cizině postihlo některá Rembrandtova díla. Pokud zde má autor na mysli odstranění galerijních ztmyňících láků z Noční hlídky, případně z dalších Rembrandtových obrazů, domnívám se, že tato otázka je již dávno vyřešena právě ve prospěch restaurátorského zásahu. Na otázku, proč nebylo před započtením restaurace dílo konzultováno s dvěma, třemi sty odborníky a se stejným počtem restaurátorů, lze pouze konstatovat, že by se asi těžko hledalo tři sta odborníků, kteří by se mohli odpovědně vyjádřit k Tizianově pozdní tvorbě. Návrh na průběh těchto konzultací, jak jej autor podává, zdá se mi přece poněkud fantastický. Otázku, proč nebyla pořízena dokonalá reprodukce, nikoliv fotografie, ponechám bez odpovědi, protože každému, kdo je jen minimálně seznámen s prací restaurátora, je zřejmé, že i nejdokonalejší kopie nebo reprodukce je bezcenná pro skutečné poznání nebo studium díla. Proč nebyl přizván světoznámý falzifikátor, neblaze proslulý v aféře s Rembrandtovými padělků? Nehledě k nevinnost takové otázky, poznamenávám, že si zde Stadic plete Rembrandta s Vermeerem van Delft. V době, kdy se přistoupilo k restauraci Tiziana, byl onen falzifikátor (van Meegeren) již více než deset let mrtve. Ze stejného důvodu nemohl být přizván ani restaurátor F. Petr.

Kde viděl autor článku maketu k budoucímu rámu pro Tizianův obraz, zůstává záhadou, protože teprve v současné době konzultují pracovníci UHM v Kroměříži s pracovníky NG v Praze otázku nevhodnějšího zarámování obrazu. Právě tak záhadnou zůstává v případě kroměřížského obrazu přítakající osoba dr. Del Aqua. Jen na okraj — „nějakým panem dr. Del Aqua z Itálie“ je patrně myšlen Gian Alberto dell'Acqua, jeden z nejznámějších specialistů na benátské malířství, který pochopitelně kroměřížský obraz zná, avšak do diskuse o restauraci tohoto obrazu nijak nezasařoval.

Tizianův Apollo a Marsyas patří opravdu ke klenotům světového umění. Jde o vynikající dílo z umělcovy pozdní tvorby, které se svým mistrovským malířským podáním a hlubokým filosofickým podtextem řadí mezi špičková díla, jako je mnichovské Korunování trním, leningradský Sv. Sebastian nebo benátská Pietá. Do majetku olomouckých biskupů se obraz dostal v roce 1673 spolu s rozsáhlou kolekcí dalších vynikajících děl z majetku bratří Imstemaedů. Kolinští obchodníci Imstemaedové nakupovali obrazy po celém světě a Tizianův obraz získali koupí z proslulé sbírky Thomase Howarda of Arundel, který jej získal pravděpodobně prostřednictvím své manželky, hraběnky Arundelové, od Tizianova synovce Tizianella. Patrně na konci 18. století se obraz dostal z olomoucké rezidence do kroměřížského zámku, kde je dodnes. Téměř tři sta let, které nás dělí od vzniku obrazu, pochopitelně na něm zanechala své stopy. Dílo bylo několikrát smotané a opět napnuté na rám, bezohledně přeloženo a na mnoha místech poškozeno, seřitím změneno, a samozřejmě neuniklo asi řadě zásahů dnes už neznámých malířů nejružnější úrovně. Na konci padesátých let tohoto století se pro neztěšený stav obrazu začalo uvažovat o jeho restauraci. Ředitelství Umělecko-historického muzea, které je dnešním majitelem obrazu, a původní investor — Krajské památkové středisko v Brně — si byli vědomi neobyčejné odpovědnosti, která vyplývá z akce tohoto druhu, a podle toho k otázce restaurování Tizianova díla přistupovali. Po dlouhých konzultacích byl pověřen restaurací díla jeden z našich předních restaurátorů, akademický malíř F. Sysel, který měl možnost svou plnou odbornou erudici prokázat již v řadě předcházejících prací. Zároveň byla vytvořena komise, pověřená sledováním restaurátorské práce, a to ve složení: profesor dr. J. Neumann, DrSc., člen korespondent ČSAV, profesor dr. A. Kutal, DrSc., a profesor akademický malíř B. Slánský, dále zástupci investora a zástupce UHM. Všichni tři jménem uvedení členové jsou odborníci, jejichž vědecký formát nesporně přesahuje hranice naší vlasti. Lze jen stěží věřit, že právě na ně by se mohla vztahovat Stadicova poznámka o „politicky angažovaných a protěžovaných pseudointelektuálech.“

Na sklonku roku 1961 se přistoupilo k první fázi průzkumu obrazu a k zahájení restaurátorské práce. V roce 1965 byl zpracovaný obraz vystaven v Praze, a posléze v Kroměříži na výstavě R-64, aby nejširší veřejnost měla možnost seznámit se s dosavadním průběhem restaurace. O náročnosti a odpovědném přístupem svědčí i skutečnost, že Tizianův obraz bude dokončen až v letošním roce. Restaurátorské práce si tedy vyžádaly více než šest let. Množství fotografií, jdoucí od několika set, které dokumentují každý i sebevmenší zásah při restauraci, desítky chemických rozborů, při kterých se využívalo nejmodernějších metod analytické chemie (spektrografie, stopových množství barev, difrakční rentgenová metoda, chromatografie, apod.), dokonalý rentgenologický průzkum, ultrafialové a infračervené snímkování, zkoumání barevných sond v mikrovzorcích i mikro-

se svým mistrovským malířským podáním a hlubokým filosofickým podtextem řadí mezi špičková díla, jako je mnichovské Korunování trním, leningradský Sv. Sebastian nebo benátská Pietá. Do majetku olomouckých biskupů se obraz dostal v roce 1673 spolu s rozsáhlou kolekcí dalších vynikajících děl z majetku bratří Imstemaedů. Kolinští obchodníci Imstemaedové nakupovali obrazy po celém světě a Tizianův obraz získali koupí z proslulé sbírky Thomase Howarda of Arundel, který jej získal pravděpodobně prostřednictvím své manželky, hraběnky Arundelové, od Tizianova synovce Tizianella. Patrně na konci 18. století se obraz dostal z olomoucké rezidence do kroměřížského zámku, kde je dodnes. Téměř tři sta let, které nás dělí od vzniku obrazu, pochopitelně na něm zanechala své stopy. Dílo bylo několikrát smotané a opět napnuté na rám, bezohledně přeloženo a na mnoha místech poškozeno, seřitím změneno, a samozřejmě neuniklo asi řadě zásahů dnes už neznámých malířů nejružnější úrovně. Na konci padesátých let tohoto století se pro neztěšený stav obrazu začalo uvažovat o jeho restauraci. Ředitelství Umělecko-historického muzea, které je dnešním majitelem obrazu, a původní investor — Krajské památkové středisko v Brně — si byli vědomi neobyčejné odpovědnosti, která vyplývá z akce tohoto druhu, a podle toho k otázce restaurování Tizianova díla přistupovali. Po dlouhých konzultacích byl pověřen restaurací díla jeden z našich předních restaurátorů, akademický malíř F. Sysel, který měl možnost svou plnou odbornou erudici prokázat již v řadě předcházejících prací. Zároveň byla vytvořena komise, pověřená sledováním restaurátorské práce, a to ve složení: profesor dr. J. Neumann, DrSc., člen korespondent ČSAV, profesor dr. A. Kutal, DrSc., a profesor akademický malíř B. Slánský, dále zástupci investora a zástupce UHM. Všichni tři jménem uvedení členové jsou odborníci, jejichž vědecký formát nesporně přesahuje hranice naší vlasti. Lze jen stěží věřit, že právě na ně by se mohla vztahovat Stadicova poznámka o „politicky angažovaných a protěžovaných pseudointelektuálech.“

Na sklonku roku 1961 se přistoupilo k první fázi průzkumu obrazu a k zahájení restaurátorské práce. V roce 1965 byl zpracovaný obraz vystaven v Praze, a posléze v Kroměříži na výstavě R-64, aby nejširší veřejnost měla možnost seznámit se s dosavadním průběhem restaurace. O náročnosti a odpovědném přístupem svědčí i skutečnost, že Tizianův obraz bude dokončen až v letošním roce. Restaurátorské práce si tedy vyžádaly více než šest let. Množství fotografií, jdoucí od několika set, které dokumentují každý i sebevmenší zásah při restauraci, desítky chemických rozborů, při kterých se využívalo nejmodernějších metod analytické chemie (spektrografie, stopových množství barev, difrakční rentgenová metoda, chromatografie, apod.), dokonalý rentgenologický průzkum, ultrafialové a infračervené snímkování, zkoumání barevných sond v mikrovzorcích i mikro-

stereoradiograficky, to vše dokumentuje neobyčejnou odpovědnost i péči, kterou F. Sysel přistupoval k tak náročné práci. Rada konzultací nejen se členy komise, kteří sledovali každé nové odhalení nepůvodních přemalování, ale i s mnoha předními zahraničními odborníky, kteří projevíli o postup práce zájem, vylučuje jakoukoliv pochybnost o správnosti restaurace celého obrazu. Ostatně ještě v tomto roce bude mít nejširší veřejnost možnost seznámit se s restaurovaným dílem na výstavě ARS RESTAURANDI v Kroměříži a později v Liberci.

Téměř ve stejné době jako Stadic, měl možnost zhlédnout Tizianův obraz jeden z předních světových historiků umění, ředitele londýnského Victoria & Albert Museum, pan John Pope-Hennessy. Kupodivu, jeho reakce nad rozpracovaným obrazem byla zcela opačná. Slova obdivu a uznání, která později ještě důrazněji vyjádřil v osobním dopise restaurátoru F. Syslovi, jenom znovu potvrdila správnost zvolené cesty. Pan Pope-Hennessy přišel ze země, která má dosud snad největší zkušenosti s restaurací Tizianových děl, i zde se při restauracích vedly v odborném i denním tisku dlouhé diskuse, přesto však zde byl patrný jistý rozdíl. Diskuse totiž vedly maximálně fundovaní odborníci.

MILAN TOGNER
...Nechť zde na stránkách novin pronáší hluboký rozbor, rozepisovat se o tak závažné otázce, vracet autorovi jeho poznatky, upozorňovat na poměry, či polemizovat s jeho názory a radami, obsáhle bude totiž celý postup práce na Tizianově obraze vysvětlen, popsán a dokumentován v odborném tisku. Chci pouze říci čtenářům Studenta, že práce na tomto obraze byly prováděny s takovou pečlivostí a pozorností, jako snad na žádném jiném díle u nás. Základním motivem tohoto důkladného přístupu bylo právě vědomí, že jde o neuvěřitelně malířské dílo na území naší republiky. Komise za tím účelem zvlášť vybraná, složená z našich předních odborníků — teoretiků i praktiků, sledovala každý včasnější zásah a doporučovala a zvažovala jednotlivé postupy, které pak byly ještě konfrontovány s výsledky průzkumů na jiných podobných pracích v zahraničí (Mnichov, Řím, Londýn, Brusel atd.). Výsledky této práce budou v celé šíři předloženy odborné i laické veřejnosti k nahlédnutí, a to již během krátké doby, neboť celá restaurátorská akce je v závěrečné fázi. Domnívám se proto, že není třeba v této situaci a za těchto okolností ještě něco dodávat, snad jedině bych doporučil pisateli, aby přišel, než začne publikovat takové zprávy, se informačně nejen j v vrátého, ale poučil se i v obsáhle odborné literatuře, případně u odborníků. To, prosím, bez polemiky. Závěrem mi, členšři Studenta, dovolte si povzdechnout: Škoda, že tak zajímavý a čtený časopis si v takovoto případech alespoň zpozvdáli neověři skutečnosti.

VÁCLAV TOMÁŠEK,
ředitel Uměleckohistorického muzea v Kroměříži

NAKRESLIL A. CERNOUSEK (Z VÝSTAVY KRESLENÉHO HUMORU V PISKU).

NA PAMĚT PROFESORA ALBERTA PRAŽÁKA

Profesor Komenského i Karlovy university Albert Pražák prošel výjimečnou životní dráhou; nadán šťastným darem tvořivým, dosáhl brzy významného místa v české literární historii a po první světové válce také v literární historii slovenské; zesiloval své postavení i zaměřením pedagogickým, pohotovou činností publicistickou a výjimečnou schopností organizátorskou. Tato stále vzestupná dráha vyvrcholila v pražském květnovém povstání roku 1945; tím tesknější tihla ležela pak na posledních letech Pražákovy života.

Na universitě prošel školením bohemistů Gebauera a Vlčka, ale také germanistů Arnosta Krause a Jana Krejčího; mocným vlivem ho zasáhli dva velcí protichůdci — Vrchlický a Masaryk. Vztah k těmto dvěma tak odlišným osobnostem prozrazoval širokou rozlohu Pražákovy vnitřního života. Do Masarykovy Času přispíval, psal častěji o Masarykově vztahu k literatuře a ke Slovensku; k Vrchlickému se však vracel s největším zájmem a sál mu celkově mnohem blíže. Metodicky brzy vyžral a ustaloval se ve své práci.

Ideově působil na něj i druhý vířivý tep a rozmach českého života na rozhraní století. Byla to nejen doba dynamického kulturního vzestupu, jaký se rozvíjel od let devadesátých, ale i bouřlivého politického vývoje, průbojů sociálních i stupňujícího se napětí národnostního. Proto u Pražáka a jeho generačních druhů Arna Nováka a Miloslava Hýska postupně sílilo národní vědomí a smysl pro tradici.

Miloslav Hýsek, který ve svém tradicionalismu byl z celé této trojice nejrozhodnější a nejnepřívětivější, sdílel s Pražákem jeho zájem o spisovatele zapomenuté, nebo skoro zapomenuté. Hýsek i Pražák nerozlišovali mezi postavami „na výsluní“ a „ve stínu“. Byli v tom protichůdci svého současného známého německého významného literárního historika Gundolfa, který zdůrazňoval, že literární historik si má hledět jenom osobnosti nejvýznamnějších (proto si vybíral Shakespeara, Goetha apod.) a vytvářet jejich podobu co možná zbavenou dobových souvislostí v monumentálním, sošném tvaru, jak to vyjadřoval.

Oba za to zakusili, přirozeně zvláště od mladších, bojovnějších a sebevědomějších všeelijaké ironie, někdy i posměch, ale uvědoměně si, že literární historie má také tento úkol. I když někdy z hlediska umělecké kvality se tu třeba velmi ustupuje v hodnocení, je to na druhé straně zase krásný rys vědecké spravedlnosti. Někdy se ukáže, že mnohý z těch zapomenutých byl zapomenut neprávem. Kdo se pozorně ponohý do vývoje literární historie, jistě častěji poznává, jak vlivy někdy dosti náhodné, skupinové, situační apod. působí na tzv. slávu a prosulost.

S Arnem Novákem sdílel Pražák vedle tradicionalismu silnější smysl estetický. U Arna Nováka zvláště v mladých letech stál nesporně zcela na prvním místě, u Pražáka zesiloval s lety. Když po svém příchodu do Prahy v r. 1933 organizoval nové vydávání Laichterovy Literatury české 19. století, stále nám kladl na srdce, že jde především o estetická hlediska; ta přestala být pro něj dominantními v osudových dobách národa za druhé světové války, kdy přirozeně funkci literárního historika spjatou v němčem jiném.

Společně sdíleli zájem o ženství v literatuře a o ženy spisovatelky. Pražák uložil své příspěvky ve sbornících o českých vynikajících ženách, měl zájem o Boženu Němcovou, o Scffii Podlipskou i o moderní spisovatelky, o Annu Marii Tilschovou, o Boženu Benešovou, Marii Pujmanovou a řadu jiných.

Pražákova literární historická generace se odlišovala od nastupujících směrnic české kritiky let devadesátých. K Šaldovi, k němuž Arne Novák po mladém učednictví zaujal stanovisko dosti distancované a Hýsek naprosto odmítavé, Pražák měl vztah jistě respektující a kladný, častěji o Šaldovi psal, ale základní rozdíly mezi nimi vždy zůstal. Česká kritika postupovala tehdy jinými cestami, nežli si to určila tato generace Pražákovy, zrozená kolem r. 1880 a vyrůstající na počátku století. Pražák a Hýsek prožili první světovou válku v uniformách rakouských vojáků, a to utrdilo v nich její citlivě tradici a vlastenecké nejsilnější. Je třeba podotknout, že generace Pražákovy o starší a starou českou literaturu nejevila významný zájem; v tom se shodoval s protichůdci, s generací Vlčkovou. Hlavně šábla o době obrozené 19. století, takže zůstalo do značné míry na bedrech generace mladší, která nastupovala až po první světové válce, aby se vracela také ke studiu o staré české literatuře, ať gotické nebo reformační, huma-

POŽÁDA VEK CTI A SVĚDOMÍ

nistické nebo barokní. Zde byla jistá mezera, která se vyskytuje v každé generaci. Podobně bychom mohli konstatovat, že filosofický zájem generace Pražákovy nebyl nijak zvlášť silný. To lze patrně vysvětlit poměrným mladím naší literární historie. Ještě prof. Jan Gebauer zastupoval jak filologii, tak i literární historii, teprve Jaroslavem Vlčkem začíná samostatná existence literární historie. Tím snad také bylo dáno, že vztahy naší mladé literární historie k jiným oborům, k sociologii, k psychologii, k filosofii se vyvíjely a dodnes vyvíjejí dosti pomalu. Generace Jakubcova a Vlčkova, předcházející Pražákovu, také ovšem nezplodila žádného literárního historika, filosoficky tvůrčího, ale jak jsem naznačil, tyto pracovníci si dovedli vybrat svého mistra. Masaryk, který pro jejich metodický i názorový vývoj znamenal neobyčejně mnoho. Jejich dílo není bez něho myslitelné.

Pražák sám se vyslovoval, že na jeho vývoj působil z cizích literárních historiků zvláště Ernst Elster se svými „Principien der Literaturwissenschaft“, který zdůrazňoval genetický postup v literatuře. Později patrně byly u Pražáka silnější vlivy francouzské, on také do Francie častěji jezdil a, což je málo známé, již před první světovou válkou navazoval politické styky jak s Ernestem Denisem, historikem našich dějin, tak s některými mladšími politickými francouzskými pracovníky již přímo ve smyslu odbojovém. Proto na něj působil silněji francouzská literární historie, např. Emil Faguet se svým větším důrazem na historii osobnosti, nežli na celkové koncepci, nebo Renard, který upevnil v Pražákovi jeho přesvědčení, celý život tak vytvářela zastávaná, o československé národní jednotě. Poskytl mu významný argument: měřítkem, zda ve sporých případech dva nějaké celky tvoří jeden národ nebo nikoliv, je kritériem společný kulturní rytmus, společné a současné prožívání významných kulturních epoch. Zde Pražák nalézal potvrzení pro svůj názor, pro svou věru o československé jednotě; ukazoval, že Slováci a Čechy spojovala doba Cyrilometodějská i rozkvět doby gotické, např. vliv Karlovy university na slovenské studenty, přirozeně pak i doba husitská, doba reformace, doba humanismu, doba protireformace, doba osvícenství a národního obrození, i další doba romantiky, a pak realismu; který se v Čechách organizoval pod vedením Masarykovým a podobně i na Slovensku u známé generace hlasistů. Kromě Faguet se Pražák zajímal o literární historiky, jako byl Petersen, od něhož čerpal podnět k významné studii o zápasu generací v literatuře; byla to jedna z mála jeho studií obzíravého, celkového rázu.

Poměrně brzy Pražák vyzrál. Těžko bychom našli nějaké dramatictější přelomy a zápisy v jeho úsilí o funkci literárního historika, již chápal z hloubky a velmi odpovědně; vždy usiloval o to, aby badatel obsáhl co nejvíce látky, aby ji dovedl vysvitit vědecky, podrobně a zároveň co možno vytříbeným stylem, někdy až poněkud rétoricky. Udržoval zřetel k celku národního vývoje, a přitom zcela přátelsky, nikoli staromilský, ale přímo mecenášský vztah k nastupujícím generacím u něho zůstal po celý život.

Máme-li přehlednout jen stručně jeho činnost, je snad nejlépe jít nikoliv cestou chronologického výčtu, který při jeho obrovské produkci by znamenal únavný a málo názorný soubor; nejlépe je přihlídnout k jeho vztahu k jednotlivým epochám našeho vývoje. Ide tu o epochy literárního vývoje českého i slovenského.

Přihlížím mnoho Pražákových prací ze starší literatury neexistuje. Jestliže se v Praze dostal po svém příchodu v r. 1939 např. ke studiu o Petru Žitavském, mnichu zbraslavském, a monografii o českém Alexandrově, bylo to tím, že Pražák sem vlastně přišel na stolici staré české literatury, uvolněnou odchodem prof. Jakubce; a prof. Jakubec si přál, aby jeho nástupce také více pracoval v literatuře staré. To ale zůstalo celkové výjimkou v Pražákově životním díle. Nalezeme snad více jeho prací, týkajících se doby humanistické; například ve své válečné povzbudivé knize Vlast a národ v českém písemnictví, rozsahem nevelké, ale obsahem velmi hutné, zachycuje obrazy českých krajů a vztah k vlasti u našich humanistických básníků, kteří právě pro svou latinu zůstávali bohužel zcela neznámí. Velkou pozornost věnoval Pražák Jiřímu Třemoušskému, velkému reformačnímu humanistovi, který je důležitým spojovatelem českého kulturního vývoje se slovenským a hlavní část života na Slovensku prožil.

Mnoho znamenaly Pražákovy studie o době obrozené a o celém 19. stol. Mohli bychom říci, že v I. polovině 19. stol. je to zvláště B. Němcová, J. K. Tyl, Karel Havlíček a nejvíce Karel Hynek Mácha, kterým věnoval svou badatelskou pozornost. V jubilejním máchovském roce shrnul všechno dosavadní vědní o něm a připojil k tomu své vlastní rozborové estetické, psychologické a srovnávací. Průkopnický bádal o Janu Nerudovi, kde spolu s kritikem Jindřichem Vodákem a s F. X. Šaldou se zaslužil na počátku našeho století o skutečné docenění velkého mistra, o jeho umístění na trůnu, který mu náleží. Dnes je skoro neuvěřitelné, že Neruda byl ve své době a ještě i po

své smrti považován především za nadaného fejtonistu a novináře. Vidíme, jaký je význam literární kritiky, nejenom vykládat díla, ale provádět i zásadní přehodnocení literárních dějin. Pražákovou láskou byla i generace lumírovská, jmenovaný již Vrchlický, kterému věnoval více studií, a také srdečně vzpomínky Vrchlickému nabídkou. Zrovna tak jako Vrchlického miloval však i Machara, kterému věnoval řadu studií, a např. v r. 1934 u příležitosti 70. narozenin Macharových se pokusil o přiblížení autora tehdejší mladé generaci. Eyl tu i Bezruč, který vedle Machara byl z té generace let devadesátých Pražákoví velmi blízký, méně Sová a Březina, ačkoli od Vrchlického by k nim byla cesta bližší než k Macharovi. Málo nalézáme jeho studií o spisovatelích mladších nežli byl on, jako např. o Josefu Koptovi. Častěji se Pražák obracel ke svým současníkům i předchůdcům vědeckým v oblasti literatury české i slovenské. V tom byl výjimkou, a zde jeho zásluhy — třeba méně nápadné — jsou osobitou hodnotou jeho celkové životní práce. Ať šlo o Jakubce nebo Vlčka, Arna Nováka nebo Jindřicha Vodáka, Pražák se snažil poctivě a s osobním sebezapřením vždy při jejich výročí nebo nekrolozích vyzdvihnout všechny kladné rysy, jimiž se vyznačovali. Totéž činil i na poli slovenské literatury.

Tě věnoval největší část své životní práce, k níž byly dány předpoklady v jeho mládí. Hlavní utrzení přišlo s jeho příchodem na bratislavskou University Komenského v roce 1921. Pražák vzal na sebe s veškerou vážností tento úkol, protože viděl, že je potřeba urychleně vybudovat moderní literární historii na Slovensku.

Jeho hlavní zájem neplatil starší literatuře na Slovensku, ačkoli jsou tu díla tak souborně obzíravá, jako jsou jeho Dějiny spisovné slovenštiny po dobu Štúrova, které ohromily nákupem všech faktů, že Pražák snažil pro svou československou teorii. Zmínil jsem se o humanismu. Pražák vyzdvihoval ze zapomenutí i takové neznámé doby humanisty, jako byli bratři Rakovští v 16. století, z nichž zvláště Martin byl básnický nadaný. Pokud jde o dobu obrozenou, jsou Pražákovy zásluhy na Slovensku nedocenitelné. Věnoval se i době osvícenské. Vzpomeňme jeho studii o malohontských osvícencích, jeho studie o generaci Kollárově, Šafaříkové a jejich zapomenutých současníků, jeho velká pozornost pokolení Štúrova, například studie o Štúrovi v jeho Slovenských studiích. Jeho studie „Hegel a Slovensko“ zabíhá do dějin filosofie, kde dovozuje, jak velikým vlivem působil tento německý filosof na Štúrovoce a na vybraní jejich názoru.

Mnoho zájmu věnoval Pražák oběma Hurbanům, kteří jsou tak typičtí pro slovenský vývoj v 19. století. Přítel Štúrův Josef Miloslav Hurban pomáhal Štúrovi u ustavení spisovné slovenštiny a v bojích za ni, ke konci života se neúspěšně pokusil o obnovení plně československé jednoty tím, že v 6. ročníku svého almanachu Nitra se vrátil ke spisovné češtině; jeho syn Světozar Hurban-Vajanský byl již celou duševně vzdálen českému prostředí. Byl dokonale protichůdcem Pražákovým. Jestliže Pražák spojoval svou sympatií k Masarykovu se sympatií k Vrchlickému, Vajanský svorně nenáviděl oba. Viděl ve Vrchlickém zhoubné kosmopolitní a amorálního ducha, a v Masarykovu „perverzního realističtější Mocha-medu z Prahy“.

Na rozdíl od české literatury hleděl si Pražák literatury slovenské i pokud jde o generaci mladou a nejmladší. V Ročenice Československé republiky, která vycházela po světové válce, každý rok shrnoval nové výtězky a výboje mladé slovenské literatury a s láskou, porozuměním i shovívavostí hodnotil každou její projevo. Činil to i ve speciálních recenzích.

To souviselo s jeho funkcí pedagogickou; Pražák byl vynikající pedagog, vchoval řadu mladých literárních historiků slovenských, ať to byl Milan Pišut, nebo Jan Čapkovič, který se zabýval literaturou starší, nebo předčasně zesnulý velmi nadaný literární historik Jan Hamalíar, potomek starého obrozeného slovenského rodu, nebo dodnes žijící Andrej Kostolný, stále aktivní kritik Alexander Matúška a literární historik Rudo Brtáň, i řada jiných. Patřil mezi ně i Andrej Mráz, který ovšem pak projevil málo žákovské vděčnosti vůči Pražákovi. Psal o něm negativně, budil, ale způsobem surovým, a dokonce měl troufalost — on, který za války vydal v Německu spis Literatur der Slowaken — prohlásil po válce, že Pražák neměl stát v čele revoluční rady v Praze.

Pražákova pozornost Slovensku se projevila i jinými jeho pracemi, které šly až do značných podrobností, jako například jeho monografie měst — napsal spis „Obrozená Bratislava“ nebo „Literární Levoča“, kde hledisko kvalitativně literární ustupovalo před zřetel sociologickým. Ale jsou to práce potřebné, které by měly vzbudit více následovníků dnes

i u nás. Metoda sociologická přichází dnes opět k účtu a začíná se pěstovat i v cizích vědeckých oblastech, například v současné anglické literární historii je velmi silná. Podobně si všiml Pražák i historie kulturních institucí; v Čechách to byla například historie Literárního odboru Umělecké besedy, počátky Královské společnosti a jiné, na Slovensku historie společností osvícenských a jiných.

To souviselo i s Pražákovou prací kulturně organizátorskou. Spoluzakládal například Šafaříkovu učenou společnost v Bratislavě a Literární vědnou společnost v Praze. Jeho schopností kulturně organizátorské a redaktorské byly vždy vynikající, ať to byla revue „Bratislava“ na Slovensku, nebo „Naše věda“ v Brně nebo „Slovenská věda“ zde v Praze, která byla postížena nepřízní doby na počátku let padesátých. Byla to příčina velkého utrpení Pražákovy; revue nebyla dodnes obnovena.

Po roce 1933 působil Pražák jako pedagog v Praze.

Pražákoví bylo vzdálené jakékoliv autoritářství. Bylo málo duchů tak tolerantních, rozumějících, chápujících, zajiřujících se o všechna nová hlediska, jako byl právě on. Byl velký i jako člověk, jak se to jevílo jeho rodině. Jeho manželství s paní Klárou Pražákovou, rozenou Fukusovou, bylo přkladem neobyčejně krásné spolupráce muže a ženy v kulturním světě. Paní Klára Pražáková byla vynikající znalkyňe klasické filologie, také překladatelka, zvláště dramata Euripidových, zároveň však vynikající anglistka, tlumočička kongeniálně dramata Shawova, například známou Svatojohanku. Dovedla z toho těžit i studijně a její eseje, které vydal Pražák po její předčasně smrti (bylo jí teprve 42 let), svědčí o výjimečném daru kritickém. V chudobě naší esejistické literatury po první světové válce, kdy esej byl pokládán za útvar skoro nekulturní, byla tato kniha Kláry Pražákové vzácnou výjimkou.

Již před válkou projevoval Pražák svůj zájem pokrokově sociální, i když do politiky příliš nezasahoval. Ale zřetel národně výchovný a tradiční byl ve vel, aby podával práce s důsledky politickými. Byly to některé jeho práce slovenské, o slovenské typologii, například práce „Československý národ“, anebo „Slovenská svojskost“, byly to i jeho důkazy o záradných piklech skupiny Jehliczkovy a některých jiných renegátů. Tím jako by již předznamenával jeho působení za druhé světové války, kdy jeho práce, shromážděné do souboru „O národ“ nebo „Národ se bránil“, měly vysoký dosah mravní a politický. Tím se Pražák připravoval na svou velkou funkci v pražském květnovém povstání, kdy byl postaven v čelo Národní rady a po celou dobu byl v nebezpečí života. Je přirozené, že Pražák, který považoval svou činnost v revoluční Národní radě za vyvrcholení svého životního díla, byl oslavován a jeho reputace byla veliká. Proto pak překvapovalo, když se ocitl v jakémsi odsunutí; lidé tomu nerozuměli. Předseda Národního shromáždění Josef Smrkovský se loni dotkl této tíživé otázky. Řekl také, že Pražákoví byli odňaty přednášky; to, myslím, že nebylo. Pražák naopak za své nemoci odešel sám, ale byl zatlačen brzy po válce až na okraj českého života vědeckého i literárního, takže jeho působení bylo krajně omezeno. Vedle činnosti v revoluční Národní radě škodil Pražákoví jeho tzv. „čechoslovakismus“. Jeho názor o československé národní jednotě byl a je považován za naprosto přežitý a překonaný. U Pražáka nešlo však o nějaké aprioristické názory, o zaujetí čistě emocionální; on opravdu podle svého nejlepšího vědomí a svědomí podípal svou tezi nejpečlivějším studiem, jaké kdy který historik věnoval československému vztahu. Jeho odpůrci mají povinnost, aby se s těmito výtěžky a poznatky věcně vyrovnali.

Když byly ustaveny katedry, Pražák se nestal vedoucím katedry české literatury, ale přišel profesor, který byl z oboru docela jiného, z estetiky. Přitom je třeba podtrhnout, že Pražák stál v každé době na nejpokrokovějším křídle. Byla zastavena „Slovenská věda“, kterou Pražák vytvořil a jejímž byl hlavním redaktorem. O likvidaci „Slovenské vědy“ si vydobyl „zásluh“ také prof. Havránek. Pražák neměl v katedře asistenty, kteří by ho chránili, kdežto vedoucí katedry jich měl několik. Pražák se neměl stát ředitelem Ústavu pro českou literaturu, který po léta připravoval a budoval. Nestal se členem nové přeměněné Čs. akademie věd — na rozdíl od jiných pracovníků daleko mladších a méně kvalifikovaných a zakoušel stále nová ponížení. Byly i potíže s otištěním jeho prací, takže například vrcholná díla, která plánoval, nevyšla, nebo jenom ve zlomku. Z jeho plánovaných čtyřdílných Dějin slovenské literatury vyšel pouze první díl v roce 1950. Jeho plán vydání českou literaturu v přehledu nebyl ani částečně uskutečněn. To se týká i jiných prací. Je velká škoda, že nemohl vydat také své paměti, které by byly jistě důležitým dokumentem. Snad z nich vyjde aspoň část.

Je požadavkem vědecké cti a národního svědomí, abychom Pražáka hlouběji vzpomněli při obnovení životě na naší universitě, aby bylo umožněno vydání jeho prací, které nemohly vyjít, aby byla obnovena i revue „Slovenská věda“. Je řada odkázů, které Pražák zanechal české literární historii, v tom, co mohl dokončit, v tom, co mohl začít. Je třeba jeho dílo dovršit, i když metodicky a v lecčems i názorově, řájdeme novými cestami.

Mladá generace může neobyčejně mnoho čerpat z životního příkladu Pražákovy, z jeho porozumění pro rozmanité složky vědy, kulturního života a života obecného vůbec, z jeho skutečné lásky k lidem. V té době, kdy prožíváme tolik ořezných zpráv o úpadku lidství, v těch letech, kdy do našeho národa se tak zhubně zažralo satanismu člověka k člověku, je Pražákovův životní humanismus příkladem zvláště nabádavým.

(Záznam podstatné části přednášky na filologické fakultě v Praze, 23. 5. 1968.)

Nedávna jsme se mohli dočíst — my na západ od Slovenska — že se protisocialistické a protikomunistické síly „dosti výrazně formují zejména v Čechách“, čili že podle STANOVIŠKA ÚV KSČ K SOUČASNÉ POLITICKÉ SITUACI (RP 31. května t. r.) možno vyvodit důsledek, jako by byli na Slovensku přece jenom hodnější, v Čechách zase méně poslušní... Ale nechme stranou ideologické myšlenky převládající vše do dvouhodnotové tabulky „pro“ a „proti“. NAD ní a tedy také MIMO ní je prostý kontrolující a ověřující rozum, jenž se docela dobře snáší se smyslem pro spravedlnost a s touhou po tom, aby byly nejen vyslyšeny všechny strany (není třeba jimi myslet jen strany politické), ale aby také vystoupily z pozadí na osvětlené jeviště. Tam ovšem již neplatí holé a povýšené „tak chci, tak rozkazuji [nebo: tak soudím]“. Neboť právě v tomto veřejném světle mohou být a také musí být uvedeny v pochybnost například četné soudní rozsudky z padesátých let. Nepochybují o tom, že si mnozí z nás rádi přečtou Erla Stanleye Gardnera a jeho SOUD POSLEDNÍHO ODVOLANÍ (vyšel nedávno v Orbisu). Slavný americký detektivka a advokát v něm vylišil činnost soukromé společnosti, která se z pohnutí čistě nezistných a ideálních dala do prošetřování případů lidí nevině odsouzených nebo do případů problematických. A přirozeně se tato společnost odvolávala k veřejnosti, „coram publico“. Není-li tohle demokratické, tak co? Mám však podezření, že někteří naši stráničtí činitelé — byť i možná večer v posteli toho Gardnera četli — neraději by pouštěli na veřejnost Gardnerovy české nebo slovenské. Snášejí totiž tzv. veřejné mínění jako něco předem vypracovaného, co se nemůže tvořit spontánně, ze sebe a pro sebe, co prostě nemůže být schopno autentického úsudku. Pak se ovšem objeví i překvapující výroky, které se nelibě podivují nad demokratickým samozřejmostmi. Jako by se jim nezdálo, že voda teče shora dolů a že slopce veřejně práce jenom snese. A tak se v uvede-ném Stanovisku dočteme, že demokratickým procesem (vizte! právě „demokratickým“!) nepomáhaly články a projevy „TYKAJÍCÍ SE REHABILITACE NEPRÁVEM POSTIŽENÝCH JEDNOTLIVCŮ I SKUPIN, KTERÉ VĚDOMĚ CI NEVEDOMĚ PŘED KONÁNÍM OBNOVENÝCH SOUDNÍCH PROCESŮ VYTVAŘELY VEŘEJNÉ MINĚNÍ O ROZSUDCÍCH“. Člověk není zda sni, nebo bdi; v každém případě se v něm vaří krev. Dovoďte, abych to řekl na plnou hubu: to snad máme být tiše a čekat až na tzv. obnovené procesy? Mlčet máme? Tak jako se kdysi musilo mlčet a hlas přitom dostali jenom odporci schvalovači politických justičních vražd? Proč by články a projevy — a nejen ony — neměly vytvářet právě veřejné mínění? Veřejné mínění, je — holoubkové — právě VEŘEJNÉ. Což je sice tautologie, ale plným významem. A veřejnost je něco jiného a něco víc než představy vysokých politických funkcionářů. Ale zřejmě je pořad něco jiného cíl pro elementární spravedlnost a vnitřní potřeba obyčejné české nebo slovenské duše, která si nemůže jen sešpat sama do sebe jako do vrby, ale chce také vzkrátnout své nespravedlnosti a násilí... a něco jiného zase je ideologie etablované „elity“. Což je dobré vědět i pro budoucnost, aby si mnozí z nás nedělali žádné iluze.

Opakují: žádné iluze. Neboť existují i takoví mocní mužové, kteří by nejráději s námi demokratickým procesem doslova sešli „PODLE PŘESNĚ STANOVENÝCH PRAVIDEL HRŮ...“ to cituji ze Stanoviska. A kdo pak bude ta pravidla přesně konstituuovat, ptám se? Kolik polí bude mít ta hra, kdo bude fungovat jako pěšák a kdo jako král? Kdo bude tahat figurami? Tahačů už bylo dost. Tak moc jich bylo, že jich hodně zbylo...

A teď z jiného soudu, tohoto skutečně protikomunistického až k zbláznutí. (Mimochodem: přímo až láká srovnávat jisté negativní vazby vytvářející se mezi vulgární monomanií „levých“ samospasitelů a jejich paranoidních odpůrců na výstředním křídle evropského nebo amerického antikomunismu.) Poškozenci jsou u nás teď přece jenom liberálnější a tak do Brna došla i zásilka „organizace“ THE FREE PRESS, jejímž hlavním duchem je zřejmě jakýsi pan V. Grundmanis z města Indianapolis (stát Indiana, USA). Tento bojovný muž trpí zřejmě absolutní jeditostí a stíhanou rovněž. Jak o sobě sám napsal, sestoupil pryč k němu bůh v listopadu roku 1964. Navštívení nelenil, sepсал jakési „univerzální náboženství“ a dal se do boje proti „bezbožnému komunismu“, za osvobození ztotožněných národů. O čemž blábolí furt dokola, s nadutostí a bezmyšlenkovitostí věru až nápadnou, a přitom hledí k drobným kšeftikům, neboť bohem navštívený Grundmanis zároveň nabízí výběr osmi protikomunistických pohlednic vyvedených v barvách a s „uměleckými“ kresbami. („Svobodný svět“ na jedné kresbě například pod mystickými paprsky pulsi očí v uskleřilých kšichtech, pod nim zvlčlel brutální tlany perou z automatů do vězňů koncentráků — tohleto je tak pohlednicově černobílý svět, že by se z něho mohlo poučít i v berlinském Eulenspiegelu, tam totiž někdy kreslí „imperialisty“ ve stejné manýře jako pan Grundmanis své komunistické bezbožníky.) Tak teď nevím: nehodil by se nějaký paranoidní český Grundmanis do krámu těch, kteří by tak nutně potřebovali rukopápný důkaz zuřivého, zvířecího antikomunismu u nás?

OLEG SUS

GOL

O INSTITUCI

Dovoďte, abych nejprve vyřídil poštu. V minulých týdnech jsem napsal dva poněkud provokační góly, O Sokole a O Judáši, k oběma jsem dostal dost dopisů (k prvnímu víc). Ani jeden z těch dopisů nebyl souhlasný. Všem podepsaným autorům jsem odpověděl osobně (1 panu Hobzovi, který svůj poněkud rozšířený dopis pak otiskl ve Svobodném slově), nechci, zvláště na dopisy o Sokolu, odpovídat veřejně. Napsal jsem, že proboha neříkáme, že by se Sokol neměl povolit, a proto nemohu své pochybnosti proti způsobu obnovy Sokola vyslovovat veřejně — nechci dávat do rukou argumenty lidem, jimž prostě nechci dávat do rukou žádné argumenty.

Tentokrát oblastí sportovní politickou (nebo jak to říci) dost lhbá osamostatnění Autoklubu a zavilá nechut Svazarmu toto osamostatnění dopustit. Nechci se míchat do sporu, o kterém tuším, že v něm hraji roli i prvky nezveřejněné a o němž tužím vím málo. Jen jako čtenář novin mne napadla úvaha o zvláštním postavení instituce v této nepřehledné politické situaci.

Jsem snad už tak daleko, že se osoba beztržnosti nemůže chovat, jak se jí líbí, když se to nelíbí spravedlnosti a pravdě. Představte si člověka, který by si nechal svolat jiné lidi, aby rozhodli o jeho osudu a přitom před pokus postavil vrátného, který by se každého přichozícího zeptal, jaký osud té osoby si přeje. Rekl-li by přichodí, že špatný, vrátný by ho nepustil dovnitř. Címž by se osoba zachránila na svém místě. Dovedete si představit ty rezoluce? Dovedete si představit tu demisi? Instituce se však stejným způsobem chovat může a v podstatě jí nelze donutit, aby se chovala tak, aby se to líbilo pravdě a spravedlnosti. V této zemi už hodně lidí odstoupilo a dostali větší procento důvěry než je 0,7 %, instituce si však takovou důvěru dovolit může, aniž by to s ní zatřásla. Osoba obvykle podlehe soustředěnému tlaku tisku, s institucí to prostě nemusí ani hnoit. Neznám jediný způsob jak zničit, obrodit instituci zdola, když instituce nebude chtít.

Děsí mne to. Nerad bych, kdyby vlády instituce, které by urážely pravdu a spravedlnost. Nezbyvá mi, než se Svazarmu zeptat: co vlastně chcete, a doufat, že mi proti očekávání alespoň někdo odpoví. Ale moc si od toho neslibuji.

MICHAL NOVOTNÝ

AKTIV PRAVNÍKŮ

Promování právníků okresu Olomouc svolávají na den 22. 6. 1968 v 9 hod. do Olomouce, Dům armády, tř. 1. máje, aktiv absolventů právnických fakult. Na schůzi projednají návrh novelizace zákona č. 19/66 Sb., a otázku udělení akademických titulů absolventům vysokých škol univerzitních směrů, za účasti představitelů vrcholných orgánů. Požadatelé zvou všechny absolventy vysokých škol, kterým nebyl udělen akademický titul.

Adresa pořadatele je: Olomouc I, poštovní schránka 532.

Osmihodinovou produkci experimentální hudby pořádá QUAX ensemble ve výst. síni Mánes ve čtvrtek 28. června. Zač. ve 13.30. J. Cage: Atlas Eclipticalis 14.15. Malý koncert — von Biel, Chr. Wolff, P. Kotík, R. Komorous, John Cage: Amores, 15.45. Malá opera C. Cardewa: Schooltime Compositions, 17.00. P. Kotík: Contraband, 19.00. C. Cardew: Treatise. Konec 21.30.

1. Žádáme zahájení trestního stíhání proti těm, kteří prováděli a nařizovali porušování tajemství dopravných zprav.

2. Dokud nebudou schváleny příslušné zákony, dodržovat bezpodmínečně Článek 31 Ústavy ČSSR [tj. přerušit např. i kontrolu dopisů do zahraničí; pokud by existoval zákon tuto kontrolu dovolující, chápat tento bod jako interpelaci na Národní shromáždění, jak je možné, že schválilo zjevně protidůstavní zákon].

3. a) Žádáme, aby byly neprodleně předloženy veřejnosti k diskusi návrhy k zákonným opatřením, upravujícím právo k provádění voleb, v nichž by byly jasně formulovány procedurální otázky, zvláště právo stran, institucí a skupin na navrhování vlastních kandidátů nebo kandidátů, způsob doručení volebních listků voličům a rozhodovací pravidla pro obvody, kde by se navrhovatelé shodli na společné kandidátce. S demokratickým postupem slučitelná jsou, podle našeho názoru, jen taková opatření, která právo k navrhování kandidátů a kandidátů omezují jen určitým počtem navrhovatelů, která umožňují voličům uvážít předložené volební listky soukromě aspoň týden před volbami a která v případě společné kandidátky s větším počtem kandidátů stanoví jejich pořadí jedině podle počtu dosažených hlasů.

b) Žádáme, aby návrhy na spolčovací zákon byly veřejnosti předloženy co nejdříve a v dostatečně dlouhé lhůtě před projednáním v Národním shromáždění. Požadujeme, aby vznik politických a zájmových organizací byl vázán jedině na jejich prohlášení, že se hlásí k Deklaraci lidských práv a k socialistickému zřízení v našem státě, a aby po splnění této podmínky státní orgány jen registrovaly, nikoliv povolovaly.

c) Rovněž žádáme, aby byly neprodleně předloženy k diskusi návrhy zákona o tisku a informačních prostředcích, aby bylo uzákoněno zrušení předběžné cenzury a při vzniku nových časopisů vyžadována pouhá jejich registrace, nikoliv povolování státními orgány.

d) V případě zákonů upravujících stav v oblasti souvisící s čl. 31 Ústavy ČSSR požadujeme důkladné a veřejné diskutování tohoto problému, v každém případě však trváme na tom, že právem nařadit odposlech a zabavování dopisů by měla být pověřena instituce nezávislá na ministerstvu vnitra. Vysvětlení, proč je nutno v telefonních centrálách zřizovat ještě paralelní ústředny ministerstva vnitra, považujeme za nedostatečné a s tímto postupem zásadně nesouhlasíme.

4. Žádáme zahrnutí Deklarace lidských práv do nové ústavy ČSSR. Rovněž žádáme, aby veřejnost byla pravidelně seznamována s postupem prací na návrhu této ústavy a aby byly vytvořeny předpoklady pro možnost aktivně se podílet na její přípravě.

5. Reagujeme na v těchto dnech zveřejněné sdělení ministerstva vnitra k možnostem vzniku politických stran, žádáme okamžitou úpravu současného právního stavu, a to třeba i formou vládního dekretu, který by zaručil svobodně

ŽÁDÁME, ŽÁDÁME

a rovné možnosti vzniku nových politických stran, který by rovněž zaručil svobodu činnosti předběžně vyvíjené za účelem konstituování těchto stran. Forma vládního dekretu je ovšem nutná jen do doby řádné legislativní úpravy, jež by měla následovat v nejkratší možné době po vydání dekretu.

6. Žádáme ÚV KSČ, aby realizoval důsledně oddělení státních a stranických funkcí (předseda NS, NF, vlády jsou všichni členové ÚV KSČ). Protestujeme proti tomu, aby první tajemník ÚV KSČ podepisoval státní smlouvy [nedávna smlouva s Bulharskem]. Ptáme se, jak je možné, že na telegramu osloboditelů [RP 9. 5. — pouze SSSR, na ostatní spojení se zapomeno] jsou pouze podpisy v následujícím pořadí: L. Svoboda, A. Dubček, O. Černík. Podotýkáme, že KSČ je složkou Národní fronty a místo A. Dubčeka by se měl spíše podepsat předseda NF.

7. Žádáme odpovědná místa, aby nám vysvětlila stav, kdy předseda vlády není kompetentní odpovídat na otázky o státních záležitostech. [Máme na mysli to, že místo O. Černíka vyvolal o jednáních v Moskvě A. Dubček].

8. ČSM je dosud fakticky mládežnickou organizací KSČ. V tomto světle vyznívá podivně zpráva ze zasedání předsednictva ÚV KSČ, kde se praví, že KSČ bude se zasazovat o to, aby při politických stranách nevznikaly organizace mládeže; ve zprávě předsednictva totiž chybí jakákoli zmínka o tom, že KSČ nepovažuje ČSM za svou mládežnickou organizaci.

9. Vyjadřujeme podiv nad způsobem argumentace J. Smrkovského (např. článek „Zrychlil krok“ v RP 19. 5.), který mluví o eventuelním použití Lidových milic a jiných mocenských prostředků proti jakýmsi protisocialistickým silám. Přestože si J. Smrkovského velice vážíme pro jeho osobní statečnost, upozorňujeme jej, že smysl poledního pohybu nevidíme v tom, aby kritériem pro to, co je správné a co ne [kritériem podporovaným puškami] se staly místo osobních představ A. Novotného osobní představy J. Smrkovského.

10. Žádáme J. Smrkovského, aby nám jmenoval ony protisocialistické síly, o kterých stále mluví. My totiž o nikom nevíme.

11. Vyjadřujeme vážné znepokojení nad tím, že naši představitelé si jezdí pro přehledy o politické situaci ve vlastní zemi do hlavního města jiného státu [viz slova J. Smrkovského, MF — 16. 5.]. Tato skutečnost vyvolává pochybnosti o suverenitě naší republiky.

12. V souvislosti s předchozím bodem vznášíme dotaz, jakým způsobem získala sovětská strana své informace. V zásadě jsou dvě možnosti:

literaturu atp. Stipendia byla výjimkou a studovat 4 až 5 let na vysoké škole si mohli dovolit vcelku jen lidé z dobře situovaných rodin. Většinu inteligence tvořili příslušníci buržoazie, lidé spjatí se zájmy své třídy. Tím nechci popírat, že existovala pokroková inteligence buržoazního původu a z řad dělnické a rolnické třídy. To však nemění celkový obraz předúnorové situace, kdy „hotová“ inteligence vystudovala v letech před druhou světovou válkou. Účelem prověrek tedy bylo ponachat na studiu studenty, u nichž byla záruka, že budou pomáhat v budování socialistické republiky. Ze tu tato záruka nebyla, o tom svědčí vysoké procento politické příslušnosti studentů ke stranám, do nichž se po válce stáhli členové všech zakázaných stran, vyložené reakčních nebo zkompromitovaných kolaborací s nacismem.

Přes hlavní účel prověrek tvrdím, že většina studentů byla při prověrkách v roce 1948 vyloučena ze studia z prospěchových důvodů a jen část z politických důvodů.

Dnešní student si nedovede představit dobu, kdy po šestiletém uzavření vysokých škol za války byla kapacita fakult přeplněna, kdy se indexy na zápočty nosily v kufrech atd. Za této situace byl luxus setrávat na jedné takzvané zása- dě akademické svobody, podle níž bylo možno studovat jeden ročník třeba tři roky a studovat místo čtyř třeba patnáct let. Jak bylo řečeno, sledovaly prověrky ovšem i politické cíle, a záleželo na objektivitě a schopnostech členů prověrkových komisí, jak byly posuzovány jednotlivé případy. Je pravda, že většina členů komisí byli mladí lidé z řad studentů, kteří přeháněním horlivosti a politické uvědomělosti v některých případech šlápli vedle, a možná někde sledovali i osobní zájmy. To asi záleželo na situaci na jednotlivých fakultách. Možná, že na filosofické fakultě, o níž článek pana Karlovského pojednává, byli skutečně „sekyrníci“, ačkoliv bych předpokládal, že právě charakter filosofické fakulty vyžadoval radikálnější řešení.

Je ale hrubým zkreslováním skutečnosti, jestliže se hovoří o likvidaci mozkového trustu, neboť i po prověrkách v roce 1948 zůstaly na vysokých školách desetitisíce studentů. Naopak, celá politika po válce při výchově vysokoškolské

a) Slo o mylný výklad některých projevů v prostředcích masové komunikace.
b) Sovětská strana má u nás speciální agenty. Pokud by nastal tento případ, považujeme jej za mimořádnou deformaci vztahů mezi spřátelenými státy, která by měla vyvolat nejostřejší reakci naší vlády.

13. Naši představitelé by si měli uvědomit, že není žádným tajemstvím, že sovětská oficiální místa současně dělají u nás příliš nevětají. Za těchto okolností je třeba říci, že všechny polopravdy a neúplné informace vedou k právě opačným výsledkům, než které předpokládají. Nelze kvalifikovat jinak — vzhledem k tomu, co je známo o historii vzájemného postavení SSSR a ČSSR v uplynulých dvaceti letech — než jako nehorázných poznámku v RP, v níž se tvrdí, že pouze SSSR je zárukou toho, že nebude vyvíjen politický tlak v případě žádosti o půjčku.

14. Vůbec požadujeme na ministerstvu zahraničních věcí, aby vyjasnilo, co rozumí pod pojmem „vměšování do vnitřních záležitostí“. Odmítáme tvrzení, že např. projevy podobné projevu prof. Hagera je nutno kvalifikovat jako vměšování do vnitřních záležitostí. Máme za to, že naši odpovědní činitelé by měli pochopit jako svou osobní povinnost, že je nutné, aby celá polemika se zveřejnila v našem tisku; totéž by se požadovalo po druhé straně.

15. V kontextu předchozího bodu nesouhlasíme s naší odpovědí na notu polské vlády. Jsme přesvědčeni, že tato nota měla být odmítnuta s podotknutím, že vláda, která vyvolává a trpí na svém území kampaň za porušování Deklarace lidských práv, nemá vůbec morální právo podobnou notu posílat. Navíc jde o vládu, která vytváří nejružnější překážky a ztěžuje styk mezi svou a naší zemí.

16. Dosud nebyl oficiálně uzavřen tzv. případ Šejna. Zajímá nás odpověď na zásadní otázku: Jsou pravdivé údaje západního tisku, podle nichž Šejna vyzve takové dokumenty Varšavské smlouvy, které uvádějí v pochybnost její rzyce obranný charakter (plány na obsazení západní Evropy aj.)?

Podepsáni: poslanci Městského studentského parlamentu v Brně: Pátík, Zeman, Kučera, Krčál, Kotek, Čech, Šlecht, Miláček, Jabárková, Kubeša. Člen předsednictva Svazu vysokoškolských studentů Čech a Moravy Dymáček, Pracovníci VOV Brno Trnak, Heinz, Sulc, Valná hromada Spolku posluchačů přírodovědecké fakulty.

Brno 25. 5. 1968

LIKVIDACE MOZKOVÉHO TRUSTU ?

V 21. čísle časopisu Student uvádí pan Zdeněk Karlovský diskusi studentů a učitelů postížených studijními prověrkami v roce 1948 na filosofické fakultě KU myšlenkou, že šlo o likvidaci mozkového trustu, jejíž obdobou je pouze doba pobělohorská. Dnešní studenti, kteří nezažili prověrky na své kůži, si mohou utvořit názor na vylučování studentů z vysokých škol v roce 1948 jen podle vzpomínek dnešních čtyřicátníků, tehdejších „inkvizitorů“, nebo postižených. Aby tento názor byl objektivní, je třeba slyšet ještě dvě strany: členy prověrkových komisí a nezúčastněné pozorovatele, kteří tuto dobu prožívali jako studenti, kteří se však prověrek ani aktivně nezúčastnili jako členové prověrkových komisí, ani nebyli postiženi. Ti postižení totiž chtěli nechtě jsou angažováni stejně jako členové prověrkových komisí. Jejich názory jsou ovlivňovány tím, že jim bylo znemožněno dosáhnout odpovídajících titulů, hodností a vedoucích míst v hospodářství, státě a tak podobně.

Proč vůbec byly prověrky na vysokých školách?

Jak známo, znamenal Únor 1948 násilné převzetí moci komunistickou stranou v době, kdy sílily tendence zvrátit nastoupivý vývoj k socialismu vnitřními i vnějšími silami. Komunistická strana využíla pro ni příznivých okolností, kdy mínění většiny obyvatelstva bylo ovlivněno vědeckostí za osvobození republiky armádou Sovětského svazu, armádou komunistické země. Socialismus byl pro válece vcelku všeobecně žádaným cílem jako záruka lepšího života, jako záruka proti fašismu.

Dělnická třída neměla svou vysokoškolsky vzdělanou inteligenci. Studium na vysokých školách bylo nákladnou záležitostí. Nejenom pro různé poplatky, výdaje na

sky vzdělané inteligence byla zaměřena na rozvoj vysokého školství. Je také pravda, že po prověrkách nestudovali a vysokých školách jen komunisté. Naopak, organizovanost studentů v KSČ představovala a představuje jen malé procento studujících.

Doporučoval bych, aby se redakce obrátila na některé bývalé členy prověrkových komisí, dnes vysoce exponované pracovníky, aby i oni řekli k těmto otázkám své. Pokud vím, jsou mezi nimi i někteří dnešní ministři.

JOSEF ROLLO

Otiskujeme příspěvek ing. Josefa Rolla, abychom dostali zásadě „slyšet i druhou stranu“. Věříme, že tento náš krok nebude pokládán za snahu negativně ovlivnit proces rehabilitace všech postižených v prověrkách. Máme totiž snahu právě opačnou.

Redakce

A JESTĚ OPRAVA

k besedě „Likvidace mozkového trustu“ [Student č. 21/1968]:

Redakce projednala návrh Jiřího Boguszaka, docenta právnické fakulty UK, na opravu nepravdivých údajů v citované besedě za přítomnosti navrhovatele a některých dalších účastníků. Dr. Arthur Guess, věd. aspirant filosofické fakulty UK, prohlásil, že v publikovaném textu bylo chybně zobrazeno jeho osobní hodnocení Boguszaka podílu je: na těch mezinárodních setkáních, jimž byl přítomen, a že toto jeho subjektivní hodnocení, jež ostatně nepřesně formuloval, se může lišit od objektivního posouzení. Redakce konstatovala rozdílnost v hodnocení ze strany dalších účastníků zmíněných setkání, a rovněž vyslovuje politování nad uvedenou závadou při publikaci. Petr Kopta prohlásil, že k formulaci o angažování Jiřího Boguszaka za války došlo nedopatřením při přepisu magnetofonového záznamu a že ani v nejmenším nemíní negativně hodnotit chování a smýšlení Jiřího Boguszaka za války z hlediska národní cti. Redakce se za uvedeně nedopatření omlouvá a konstatuje současně neopodstatněnost publikovaného tvrzení o kariéristickém vstupu Jiřího Boguszaka do strany. Doc. Jiří Boguszak prohlásil, že se spokojuje s publikací tohoto redakčního závěru.

Redakce

isaac deutscher STALIN I

ZEMĚDĚLSKÁ POLITIKA

Za NEPU existovalo v Sovětském svazu smíšené hospodářství. Průmysl ve státním vlastnictví tvořil jeho „socialistický sektor“. V obchodě a maloprůmyslu převládalo soukromé podnikání, které mělo naprostý vrch v zemědělství. Teoreticky se stále ještě připouštělo, že socialismu lze dosáhnout jen postupným rozšiřováním socialistického sektoru v konkurenci se soukromým. Vznikla otázka, v jakých hranicích má být tato konkurence povolena a jakých má nabýt forem.

Obecný problém vyústil ve dvě specifické otázky: tempo ruské industrializace a postoj vlády k soukromým rolníkům. Leví bolševici viděli hlavní nebezpečí pro socialismus v pomalém tempu hospodářské obnovy a zděrazňovali nutnost rychlé industrializace. Právěmu křídlu se pozice socialismu zdály být zajištěny, i kdyby měla industrializace pokračovat pomalu, „hlavně směřem“, jak to podal Bucharin, industrializace, na jejíž nutnosti se shodli všichni, vyžadovala peníze. Ty měly být do značné míry získány ze soukromého podnikání a od soukromých rolníků. Bucharin se obával, že by přílišné odvody mohly oddalit soukromou iniciativu a tím porušit labilní ekonomickou rovnováhu. Levíc argumentovala tím, že rolníci a výrobci nedodávají zboží tak jako tak; a že kdyby se na trh vrhlo více levnějších průmyslových výrobků, bylo by to pro drobnou buržoazii lepším podnětem k prodeji potravin a surovin.

Mezitím žádali rolníci rozšíření ústupků, které jim udělal NEP. Žádali snížení zemědělských daní. Bohatší sedláci tlačili na to, aby se zrušilo omezení najímat zemědělské dělníky. Jelikož byl prodej půdy zakázán, žádali také povolení dlouhodobých pronájmů půdy, možnost svobodného investování kapitálu v zemědělství atd. Vládnoucí strana prohlášovala, že stojí za „spojenectvím“ s chudými a „středními“ rolníky, ale nikoliv s rolníky bohatými, s tak zvanými kulaky. V praxi si však musela usmířit také kulaky, kteří se zdráhali odávat obilí do měst.

Deklarace o důvěře mužikovi však nestačily. Politbyro se nemohlo dohodnout, co dál. Zinověv nařádal, aby rolníkům příslušel větší a opravdovější podíl na řízení sovětu, Trocký zase zděrazňoval potřebu ekonomických stimulů. Rozdělení politbyra vykrystalizovalo později, když Bucharin, Rykov a Tomský přišli s rozhodnou promuzičkou politikou. Chtěli, aby vláda podněcovala rozvoj výnosných hospodářství, schopných zásobovat města, protože prozatím vyráběli chudí i střední rolníci dost jídla jen pro sebe. Logika tohoto přístupu žádala, aby se strana zřekla svého nepřátelství vůči bohatým rolníkům, kteří podle Bucharina nepředstavovali žádné nebezpečí pro socialismus. Bucharin věřil, že konečně bude i kulak víceméně bezbolestně vsřebán socialistickým hospodářstvím, i když prozatím bude muset konvoj socialismu plout podle rychlosti nejpomalejší lodě — tj. lodě rolnické. Bucharin upřímně vyzýval rolníky, aby se „obohacovali“.

Stalin naslouchal diskusím v politbyru, aniž by zpočátku sám zasahoval. Přikláněl se spíše k politice promuzičské skupiny, už z hlediska praktické výhodnosti. Měl však své zábrany rozumové, zejména když právě křídlo otevřeně obhajovalo smír s bohatými rolníky. Když Stalin nakonec přece jen vyjádřil svůj názor, byla jeho řeč eklektická; prakticky se rozhodl pro kurs Bucharinův, ale snažil se přitom vystupovat jako člověk oddaný bolševické ortodoxii.

V červnu 1925 bilancovala stranická konference nedávnou diskusi. Byla snížena zemědělská daň. Do značné míry bylo odsrané omezení pronájmu půdy, najímání pracovníků sil a akumulace kapitálu. Promuzičká, pravice skupina zaznamenala svůj první bod.

Proti tomuto sovětskému fabianismu se Zino-

věv a Kameněv postavili do opozice. Tvrdili, že čím silnější budou velcí sedláci, tím jednodušší pro ně bude nedodávat potraviny městskému obyvatelstvu a získávat od vlády další a další ústupky; jinými slovy, tím jednodušší pro ně bude podrývat sověty a pracovat pro restauraci kapitalismu. Vláda měla podle Zinověva a Kameněva snížit daně středním a malým rolníkům, ale zvýšit je bohatým. Země ohrožovala chronická potravinová krize. Za starých dob byly dodávky potravin zajištěny ze šlechtických velkostatků, které byly nyní rozděleny. Před revolucí bylo v Rusku 16 milionů usedlostí, nyní jich bylo 24 nebo 25 milionů. Zinověv a Kameněv navrhovali, aby vláda začala vytvářet velká kolektivní hospodářství, velkovýrobce obilí.

Z hlediska těchto levých bolševiků nepřicházelo vůbec v úvahu, aby vláda nutila rolníky do kolektivních hospodářství násilím. Přechod od soukromého ke kolektivnímu hospodářství měl být proveden postupně, se souhlasem rolníků samých. Masy chudých rolníků měly být přímo šťastny, že mohou vstoupit do kolchozů, pakliže jim vláda nabídne přiměřené pohytky: traktory, umělá hnojiva, osivo atd. Takové pohytky však bylo možno připravit jen rozvojem průmyslu. Kromě toho bylo třeba naučit mužika zacházet se stroji. Leví bolševici připouštěli, že přerod zemědělství bude trvat dlouho; soudili však, že by vláda měla s reformou alespoň odhodlaně začít.

Stalin se usilovně snažil vystupovat před stranou jako zastávce jakéhosi středního kur-

skou hospodářskou politiku. V červenci vyzval Stalin stranu, aby „tvrdě udeřila na kulaky“. Takové vyzvy nepřijímali bolševici na venkově s ochotou; v posledních třech letech se totiž učili, že nepřátelství k mužikovi je poznávacím znamením trockistického kacířství.

Stalin stál před skutečně komplikovaným dilematem. Kdyby byl ustoupil rolníkům, byl by proti sobě nebezpečně obrátil městské obyvatelstvo, které vcelku stálo za vládou, zejména poté, co se jí podařilo v roce 1927 znovu pozvednout průmysl na předválečnou úroveň. Kdyby však rolníkům neustoupil, znamenalo by to hrozbu hladu a neklidu ve městech. Kdyby vláda začala omezovat velkostatkáře a podporovat kolektivizaci už dřív, tak jak radil Trocký a Zinověv, nemusela by se nyní uchýlovat k tak drastickým mimořádným opatřením, aby byl zajištěn chleba.

Ani jediná bolševická skupina nikdy neuvážovala o kolektivizaci tak všeobšíle a krutě, jakou nyní začínal Stalin. I on sám předpokládal, že v následujících čtyřech letech bude kolektivizována jen malá část zemědělství. První pětilетка uvažovala maximálně o kolektivizaci 20 procent všech hospodářství do konce roku 1933. Ještě na jaře roku 1929, kdy již otevřeně útočil na Bucharinovu skupinu jako na podněcovatele kapitalistického hospodářství, Stalin tvrdil, že „soukromé... hospodářství bude i nadále hrát vedoucí úlohu v zásobování země potravinami a surovinami“.

O několik měsíců později byla „všeobecná“ kolektivizace v plném proudu a soukromé hospodářství bylo zatraceno. Zhruba v polovině roku 1929 už byl Stalin uhašen momentem setrvačnosti hnutí. Stalin poslal na venkov tisíce a tisíce agentů s instrukcemi „zlikvidovat kulaky jako třídu“. Kulakové měli být podle Stalina nejen vyvlastněni; bylo by směšné si myslet, pravil Stalin, že jim po vyvlast-

nění bude umožněno vstoupit do kolchozů. Neřekl však, co se tedy má stát se dvěma milióny kulaků, kteří s rodinami mohli čítat 8—10 miliónů lidí, až budou zbaveni majetku a bude jim znemožněn vstup do družstev.

V krátké době se venkovské Rusko stalo sídlem všech děblů. Převážná většina rolnictva se postavila do zoufalé opozice. Kolektivizace zdegenerovala ve vojenskou operaci, v krutou občanskou válku. Rebelující vesnice byly obklopeny kulometry a přinuceny se vzdát. Masy kulaků byly deportovány do odlehklých neobyvaných končin na Sibiři. Jejich domy, sýpky a zemědělské nářadí bylo poskytnuto kolchozům — Stalin sám ocenil hodnotu takto převedeného majetku na 400 miliónů rublů. Velká část rolnictva se rozhodla vzít s sebou do kolchozu co nejméně svého majetku. V zoufalství pobíheli dobytek, rozbíjeli nářadí a pálii úrodu. Teprve v lednu roku 1934 zveřejnil Stalin některé výsledky této rebelie: V roce 1929 bylo v Rusku 34 miliónů koní. V roce 1934 jich zbylo 16,6 miliónů — 18 miliónů jich bylo pobito. Totéž se stalo i s 30 milióny kusů skotu, 45 procenty celkové počtu, a s téměř 100 milióny, tj. dvěma třetinami ovcí a koz. Velké rozlohy země zůstaly neobdělány. Do měst a do ukrajinské černozemní stepi se vkrádal hlad.

Rychlá mechanizace zemědělství se nyní stala otázkou života a smrti. Traktor musel nahradit koně. Před velkým pobíjením dobytka soudili ekonomové, že si úplná kolektivizace vyžádá alespoň čtvrt miliónu traktorů a ohromné množství jiných strojů. Když hnutí začalo, bylo v celém Rusku k dispozici pouhých sedm tisíc traktorů. Během roku 1929 jich Stalin nebyčejným vypětím zajistil dalších třicet tisíc. Byla to kapka v moři. Mnoho kolchozů bylo v okamžiku založení na pokraji rozpadu. Bylo navýsost nutné, aby průmysl dodal v nekrátké době fantastické množství strojů, aby naftové věže vytěžily milióny tun pohonných hmot, aby byl venkov elektrifikován. Závody a továrny však neexistovaly. Výroba uhlí, oceli, nafty a dalších surovin zoufale nestačovala. A lidé, kteří by negramotné mužiky naučili jezdit s traktorem, také chyběli.

Zpracoval KAREL KOVANDA

(Pokračování příště)

KRESLIL JIRI JIRASEK

su. Hovořil ve prospěch mužiků, ale proti kulakům. Vycítil Zinověvovi a Kameněvovi, že hlásají nepřátelství nejen vůči kulakům, ale i vůči středním rolníkům. Stalinovy nepřesné a časově omezené formulace však posloužily svému účelu: posvětily politiku pravého křídla a zároveň ulehčily rozhodování těm, kteří by se spíše přikláněli k levici, kdyby měli mezi oběma směry otevřeně volit.

Tažení proti pravici začalo o několik let později, na pozadí vážné sociální krize, která vznikla přesně podle předpovědí Trockého a Zinověva. Sotva týden uplynul od skončení XV. sjezdu strany v prosinci 1927, který odsoudil levici, a ruská města začala ohrožovat hlad. V lednu 1928 dosáhl státní výkup obilí o dva milióny tun méně, než kolik bylo minimální množství potřebné k výživě městského obyvatelstva. Politbyro nařídilo „mimořádná opatření“, která byla podle vlastních Stalinových slov charakterizována administrativní likvidací, porušováním revolučního práva, ilegálními prohlášeními. V protikladu ke všem svým nedávným prohlášením Stalin nyní ujišťoval, že zadržováním obilí „podrývá kulak sově-

DAŠ REDIVIVUS

Některé časopisy a noviny v Československu jsou rušeny, místo nich vznikají nové. Jiné jsou zakazovány a další zase mění své koncepcce. Potud nic zvláštního. Tuzemskou specifikou je pak tzv. „převádění do jiných sfér“. Časopisy Dějiny a současnost byla souzena jiná varianta proměny. Úředníci sekretariátu ÚV KSČ a pracovníci ideologického oddělení téže instituce se rozhodli vyhodit vedoucího redaktora a přinutili zásadové a netaktizující členy redakční rady a redakce k odchodu. A protože DaŠ (Dějiny a současnost) není vydáván sekretariátem, ale Socialistickou akademii, odešli (převéďte si však toto sloveso do trpného tvaru) i ti, kteří se zdráhali tento mocenský zásah kamuflovat s výmy nestranickými funkcemi. To se však stalo již v roce 1965 a letošní jaro nání bylo příčinou restituce stavu předcházejícímu čístce hendrychovského typu. (Teba poznamenat, že jde jenom o charakteristiku typu, přímo angažované osoby v celé akci bychem mohli hledat i mezi mnoha dnešními obrozenci.)

Proč ale všechny minulé záležitosti připomínat? Jednak proto, že 5. číslo časopisu Dějiny a současnost vyšlo jako první „obrozené“, a že úvodním článkem staronového vedoucího redaktora Z. Šikla proklamuje novou koncepci. A i dalším obsahem se hlásí k odkazu Masarykova Athenaea, k jeho metodě kritiky zakořeněných i vznikajících legend, k jedinému ideálnímu metodu vpravdě vědecké.

pravdě „padni komu padni“. Nový pohled na „hrdinství“ českého národa v době okupace, oživená vzpomínka na hilsneriádu pro dnešní antisemitismus stále dotčenou společností, další z pohledu J. Křena na osobnost E. Beneše, článek M. Hübla o Z. Kalandrovi, to jsou po kvasilangazovaných minulých číslech DaSu, výrazné kvalifikativní posuny.

Příjemné je i poznání, že časopis v tomto jubilejním roce vzniku Československé republiky nepropadá anglickému nadšení a právě proto, že zůstává kulturně historickou revuí, snaží se slavné výročí připomenout odkazem na kontinuitu vývoje od nejstarších dějin po současnost, a to v nejraznějších oblastech národního života. V této souvislosti jsou zajímavé názory významných osobností čl. kulturního života (G. Husák, J. Seifert, V. Havel, O. Starý, L. Svoboda, I. Děrer, M. Kundera aj.) na význam první republiky v dějinách českého národa. Národní umělec J. Seifert, obračející se nejen k minulosti, zde vyzývá: „... dnes, kdy 38 tisíc lidí, kteří byli nevinně zadržováni, dožaduje se rehabilitace a žádá náhradu za zničené zdraví, existence, vyrabované byty, dnes, kdy příslušníci jejich rodin nesou důsledky perzekuce těchto svých otců, matek, synů — proboha, prosím, přečtěte si Olbrachtovo Zamřezané zrcadlo — tuto politickou inkvizitivu proti první republice, znovu dnes aktuální...“

Druhý, snad mnohem závažnější, důvod nutili připomenout pohův, ale přece jenom svým obsahem nikterak světoborné špičkovosti prozrazující proměny Dějin a současnosti v roce 1965, je

současná politická situace, která není dosud prosta latentního nebezpečí obdobných znaků, převodná a likvidační. Žádná situace se nemůže ve stejné podobě opakovat a jistě nedojde k obdobnému infantilnímu (z hlediska politické praxe) pokusu, který byl měl takovou odezvu jako proslavená loupež Literárních novin. Ale jisté analogie je možné očekávat a dovolují si upozornit na příklad DaSu jako nového typu případného administrativního zákroku. Pochopitelně, že zasahující úředník se nebude dopouštět tak tragikomických omylů jako J. Šitár v roce 1965 (pracovník ideologického oddělení ÚV KSČ, jehož výroky jsou po poučení přetištěny v glosári DaSu č. 5), ale argumentace Z. Mlynáře, vysoce erudovaného právníka chystajícího se zakročit proti časopisu Student, není nikterak nepodobná. I za ní se skrývá námi jenom tušená anonymní síla, proti které je obyčejný smrtelník zdánlivě bezmocný. I on upozorňuje, že existuje někdo, jenž jedině může stanovit hranice neohraničeného, jenž může blahosklonně uvolňovat uzdu, a bude-li třeba, a zdá se, že dnes je, práskne blicem.

Nevyzýváme k zakládání výborů na ochranu svobody tisku, protože tato iniciativa, a díky za ní, patří jiným, kteří byli prozřevější a rychlejší než já, ale připomínám svůj hlas k těm, kteří mají obavy z nejraznějších typů cenzorování. A připomínám, že jsou i elegantní a velice nenápadné způsoby jak donutit k poslušnosti. Zvláště když lokalská profese má u nás rezervován elevi. I časopis Dějiny a současnost může sloužit jako trvalé memento.

ZDENEK ZBOŘIL

HOROSKOP

na období od 16. 6. do 26. 6.

BERAN (21. 3. – 20. 4.)

Tentokrát upozorňujeme hned na začátku na velkou nevyrovnanost nastávajícího období. Také disponovanost skupin A, B a C v jednotlivých znameních bude značně rozdílná. Z Beranů na tom budou nejhůře typy A, B budou na normálu a typům C se bude „dařit“.

BÝK (20. 4. – 21. 5.)

U Býků na tom budou pro změnu nejlépe typy A a poměrně dobře i skupina C. Ale ani skupině B nemusí být nejhůře. Hodně bude záležet na vaší „outůzlosti“. Vhodně využijte svého dobrého psychologického rozpoložení a snažte se udělat, co se dá!

BLÍŽENCI (21. 5. – 21. 6.)

Oslavy narození „zbytku“ Blíženců a první části skupiny A znamenají Raka nás upozorňují, že nám v tomto období Slunce prochází letním obrátníkem. Projděte tento mezikam celkem v dobré kondici, ale chráňte se jakéhokoli přepínání a přehánění!

RAK (21. 6. – 23. 7.)

U Raků by neměla zahálet předohavní skupina A, a ti, co oslavují, by to neměli přetahovat na celý týden. Raději bychom vám místo k narozeninám blahopřáli k jakékoli úspěšně vykonané práci. Skupina B by se měla svědomitě „připravovat“.

LEV (23. 7. – 23. 8.)

U Levů a především C by si neměli po fyzické stránce stěžovat. Smůlu mají v tom, že se necítí ve formě, a že se jim nedaří pocítovat radost dokonce i z nesporných úspěchů. Jenom skupině B se nedivíme a přejeje jí pokud možno klid!

PANNA (23. 8. – 23. 9.)

Pracovní schopnost bude ve znamení Panny prudce klesat od skupiny A do C. Od zdatnosti až téměř po neschopnost. Stálo by za to, kdybychom jim občasně pomohli. Budou mít totiž dobré nápady a bylo by škoda, kdyby bez užítku zapadly.

VÁHY (23. 9. – 23. 10.)

Váhy budou mít tendenci spíš vzestupnou, ale teprve skupina C bude poněkud nad normálem. Neztříštěté trpělivosti a nepodléhající malomyšlnosti. Podarilo-li se vám soustředit se třeba na maličkosti, můžete z nich sestavit pěknou mozaiku.

ŠTÍR (23. 10. – 22. 11.)

Ze Štírů na tom každá bude jenom skupina A. Ostatní budou pod normálem, i když ne tak docela tragičky. Vyspělejší jednotlivci ze skupiny B a hlav-

ně C mohou vnitřně hodně získat. Nezapomínejte na dostatěčný spánek, který vám svědčí!

STRELEC (22. 11. – 22. 12.)

Střelci na tom mohou být mnohem hůře, než by se na první pohled zdálo. Jenom pevnou vůli se jim podaří překonat překážky, které jim toto období přinese. Nesnažte se zbytečně přes všechno „skákat“! Něco budete muset „objíždět“!

KOZOROH (22. 12. – 20. 1.)

Kozorozi A a B budou na normálu a budou si vědět rady sami. Horší to bude se skupinou C. Kozorozi totiž umějí být rozmrzeli jako malé děti. V takovém případě je jim těžko pomoci pro jejich nedůvěru a podezřivost. Myslete víc na druhé!

VODNÁŘ (20. 1. – 19. 2.)

Také Vodnáři se sami o sobě mnoha radosti nedočkají. Jenom skupina C má trochu volnější ruce. Raději moc nespekuluje, určitě by vám to nevyšlo! Ani na své přátele moc nepolehčujte, sami na tom nebudou tak dobře, aby se postarali i o vás!

RYBY (19. 2. – 21. 3.)

Velkou indispozici konce skupiny C trochu zmírňuje přechodné posílení psychologické složky. Počítejte však s možností rychlé únavy! V některých případech vám nezbyde prakticky nic jiného, než věřit a vytrvat. A co možná šetřte silami!

Pozn.: Slunce projde obrátníkem Raka v pátek 21. června v 9 hod. 14 min. SEČ. Na začátku období, tj. od 18. do 21., nastane řada konjunkcí Slunce, Merkura, Venuse a Marse (přesné časy jsme si vypsal v minulém čísle), s vyhrčením situace kolem 16. Budte rozumní a učte se ovládat!